

Maria-Aalter-Leegweg

januari 2020

J. VAN NUFFEL, S. GENBRUGGE & J. HOORNE

DL&H-Archeologienota

Colofon

Project
Maria-Aalter-Leegweg
Archeologienota

Erkend Archeoloog:
De Logi & Hoorne bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00052
Canadezenlaan 1A
9991 Adegem
BTW BE 0845.028.465 RPR Gent
www.dl-h.be

DL&H Archeologienota
© 2020 – De Logi & Hoorne bvba

Auteurs:
Jana Van Nuffel
Sebastiaan Genbrugge
Johan Hoorne

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bvba

Inhoud

DEEL 1: VERSLAG VAN RESULTATEN	5
ABSTRACT	5
HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. Onderzoekskader	5
1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen	5
1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota	11
1.3. Onderzoeksopdracht	11
1.3.1. Vraagstelling	11
1.3.2. Randvoorwaarden	11
1.4. Onderzoeksstrategie en -methode	11
2. Assessmentrapport	12
2.1. Methoden, technieken en criteria	12
2.2. Assessment van het onderzochte gebied	12
2.2.1. Landschappelijke ligging	12
2.2.1.1. Ligging	12
2.2.1.2. Geologie	13
2.2.1.3. Aardkunde	13
2.2.1.4. Topografie	13
2.2.1.5. Bodemgebruik	13
2.2.1.6. Synthese	13
2.2.2. Archeologische voorkennis en historisch kader	13
2.2.2.1. Historisch kader	16
2.2.2.2. Archeologische voorkennis	17
2.2.3. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	22
2.2.4. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	22
2.2.5. Synthese	24
2.2.6. Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek	24
2.2.7. Samenvatting onderzoek	26
HOOFDSTUK 2: BIBLIOGRAFIE EN BIJLAGEN	27
1. Bibliografie	27
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	28
1. Gemotiveerd advies voor het al dan niet moeten nemen van maatregelen	28
1.1. Volledigheid uitgevoerde onderzoek	28
1.2. Afwezigheid van een archeologische site	28
1.3. Impactbepaling	28
1.4. Bepaling van de maatregelen	28
1.5. Randvoorwaarden	29
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	30
2.1. Administratieve gegevens	30
2.2. Vraagstelling en onderzoeksdoelen in uitgesteld traject	30
2.3. Onderzoeksstrategie en -methode	30
2.3.1. Landschappelijk bodemonderzoek	30
2.3.1.1. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	30
2.3.1.2. Onderzoeksstrategie en -methode	31
2.3.1.3. Onderzoekstechnieken	31
2.3.1.4. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	31

2.3.2. Verkennend archeologisch booronderzoek	31
2.3.2.1. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	31
2.3.2.2. Onderzoeksstrategie en -methode	32
2.3.2.3. Onderzoekstechnieken	32
2.3.2.4. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	32
2.3.3. Waarderend archeologisch booronderzoek	33
2.3.3.1. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	33
2.3.3.2. Onderzoeksstrategie en –methode	33
2.3.3.3. Onderzoekstechnieken	33
2.3.3.4. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	33
2.3.4. Proefsleuvenonderzoek	33
2.3.4.1. Motivering	33
2.3.4.2. Vraagstelling	34
2.3.4.3. Criteria	35
2.3.4.4. Onderzoekstechnieken	35
2.3.4.5. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	36

DEEL 1: VERSLAG VAN RESULTATEN

Abstract

De initiatiefnemer plant de terreinen van 2,71ha langs de Leegweg in Maria-Aalter te verkavelen. De geplande ontwikkeling van het gebied zal de verstoring en mogelijke vernietiging van het potentieel aanwezige archeologische bodemarchief met zich mee brengen. De voorgaande studie van geografische gegevens, archeologische vindplaatsen uit de directe omgeving, historische kaarten, luchtfoto's en toponiemen suggereert dat de kans op de effectieve aanwezigheid van archeologische sites matig is. Om zekerheid te scheppen over de potentieel aanwezige sites wordt een vooronderzoek door middel van een landschappelijk bodemonderzoek, mogelijk gevolgd door een verkennend en/of waarderend bodemonderzoek, en de aanleg van proefsleuven geadviseerd.

HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Projectcode bureauonderzoek:	2020A24
Locatie projectgebied:	Aalter(Maria-Aalter), omsloten door Leegweg en Poststraatje.
Bounding box (Lambert72):	punt 1: min. X: 80174,9; max. Y: 198768.01 punt 2: max. X: 80402,8; min. Y: 198521,18
Kadaster:	Aalter, Afdeling 3, Sectie F : 844k, 845g, 930e, 931e, 932r
Oppervlakte projectgebied:	2,71ha
Oppervlakte percelen:	2,71ha
Termijn bureauonderzoek:	18 december 2019 t.e.m. 9 januari 2020
Betrokken actoren en specialisten:	Jana Van Nuffel (erkend archeoloog) Sebastiaan Genbrugge (assistent-aardkundige) Johan Hoorne (zaakvoerder erkend archeoloog, redactie)
Wetenschappelijke advisering:	Niet van toepassing
Kadasterkaart:	Figuur 1
Topografische kaart:	Figuur 2

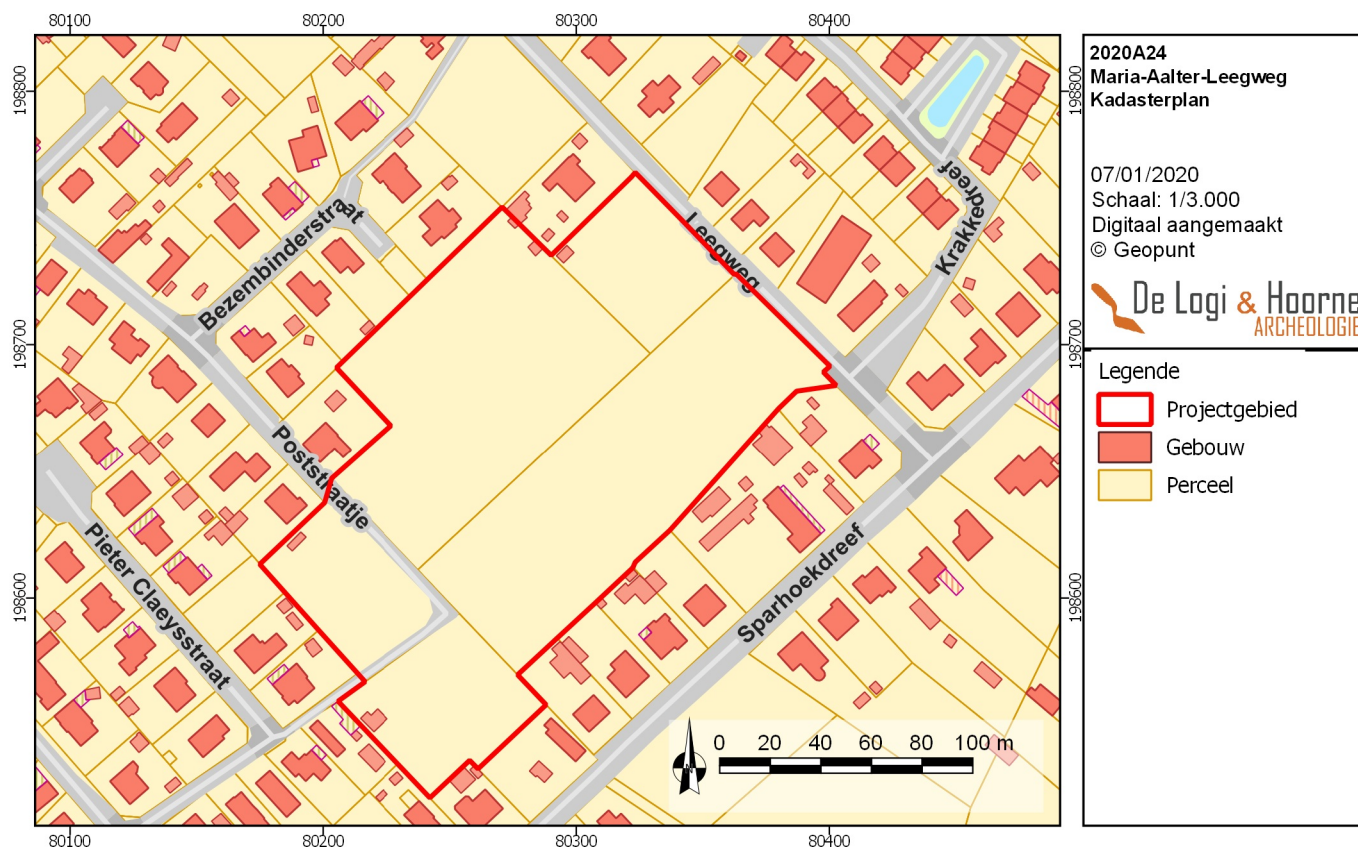
1.2. Onderzoekskader

1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen

De initiatiefnemer wenst een terrein van 2,71ha aan de Leegweg in Maria-Aalter te verkavelen. Het betreft kadastraal de percelen 844k, 845g, 930e, 931e, 932r van afdeling 3, sectie F in Aalter.

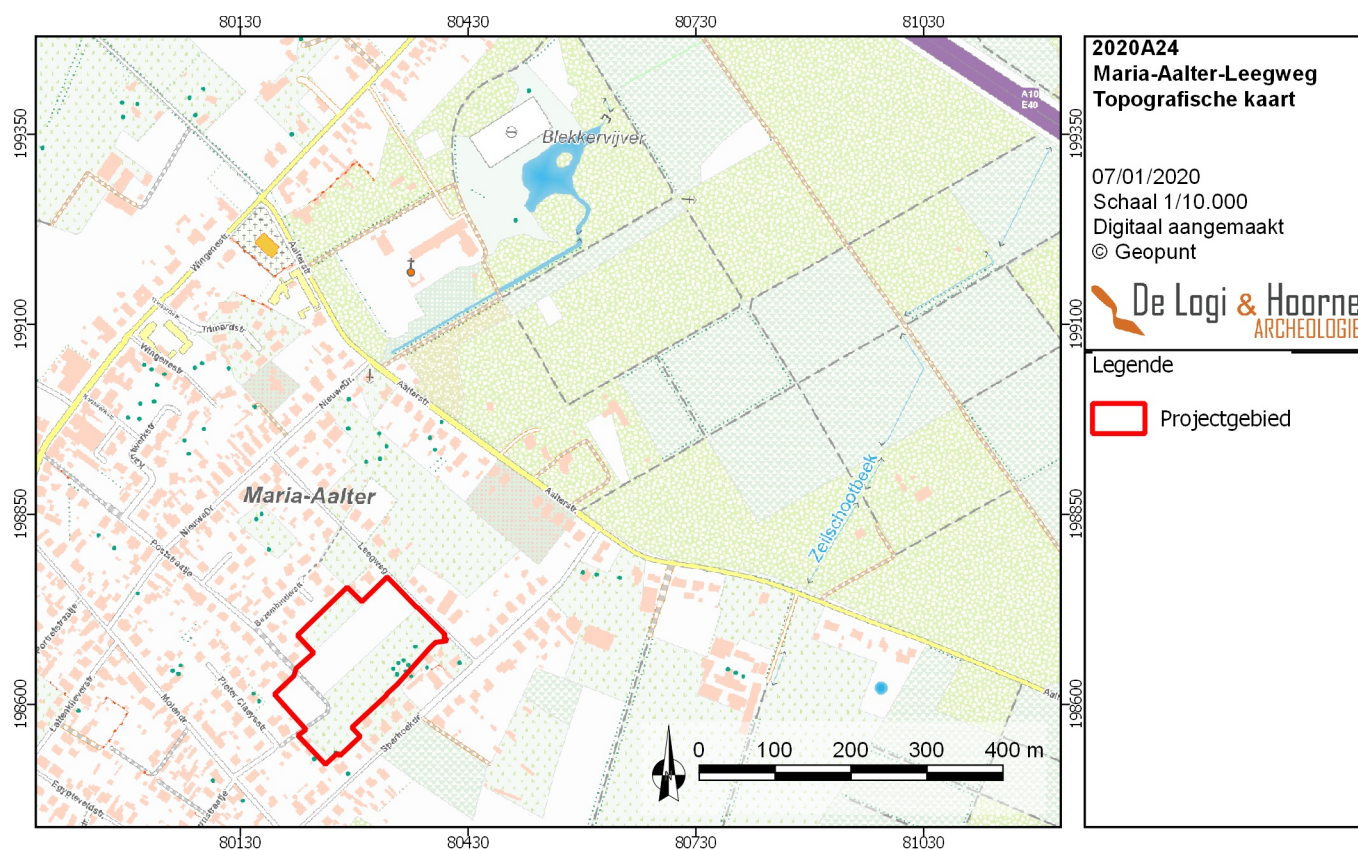
Het project omvat een verkaveling voor 42 ééngezinswoningen met de aanleg van nieuwe wegenis. De verkaveling werd opgemaakt in overeenstemming met het Rup Maria-Aalter. De nieuwe wegenis maakt aansluiting op de Leegweg (hoofdontsluiting), Bezembinderstraat en Poststraatje. Richting Molendreef is er een voetwegverbinding. De wegenis en voetwegverbinding zullen in totaal ongeveer 2500m² beslaan. Te midden het project wordt een publieke groenzone ingeplant. In de groenzone wordt tevens een gracht gerealiseerd waar het hemelwater kan gebufferd en geïnfiltreerd worden over een oppervlakte van ongeveer 300m².

Het projectgebied is 2,71ha groot en de grootschalig geplande werken binnen het terrein en het met de bouwwerken gepaard gaande werfverkeer vormen een reële bedreiging tegenover het potentieel aanwezige bodemarchief over het volledige projectgebied.

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (© AGIV)

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

profielen buffergracht

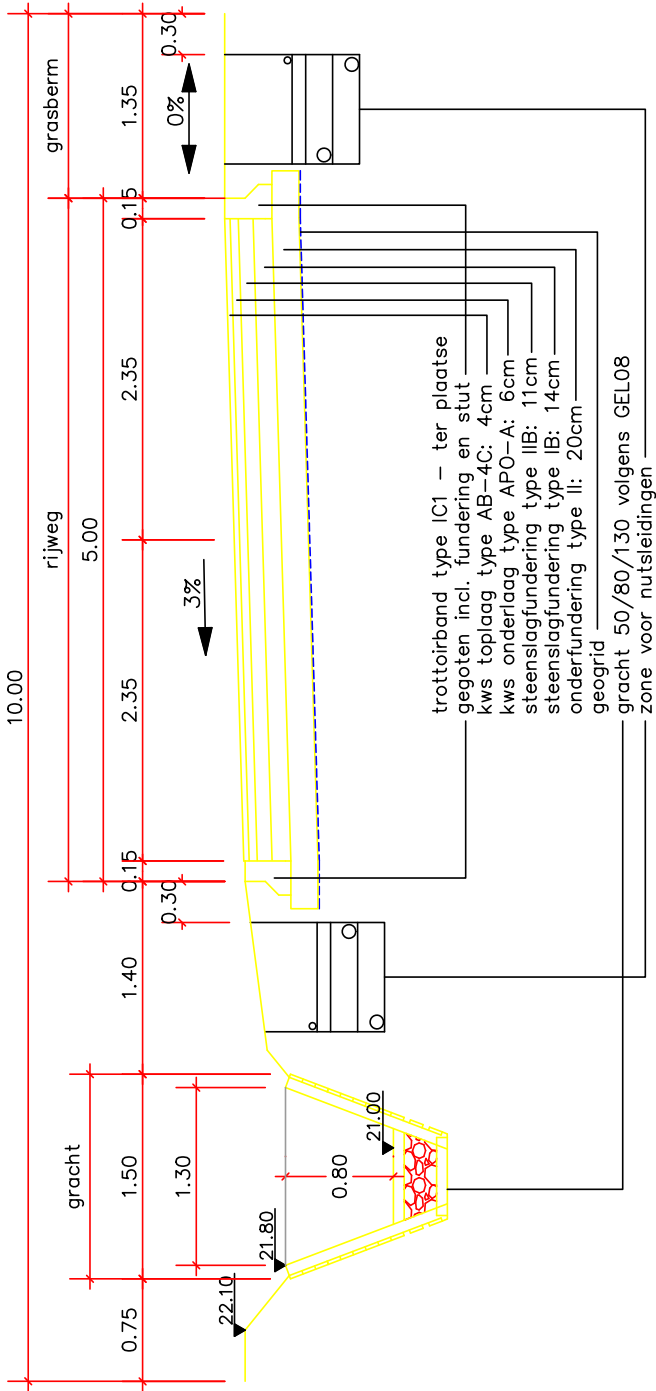

RMS

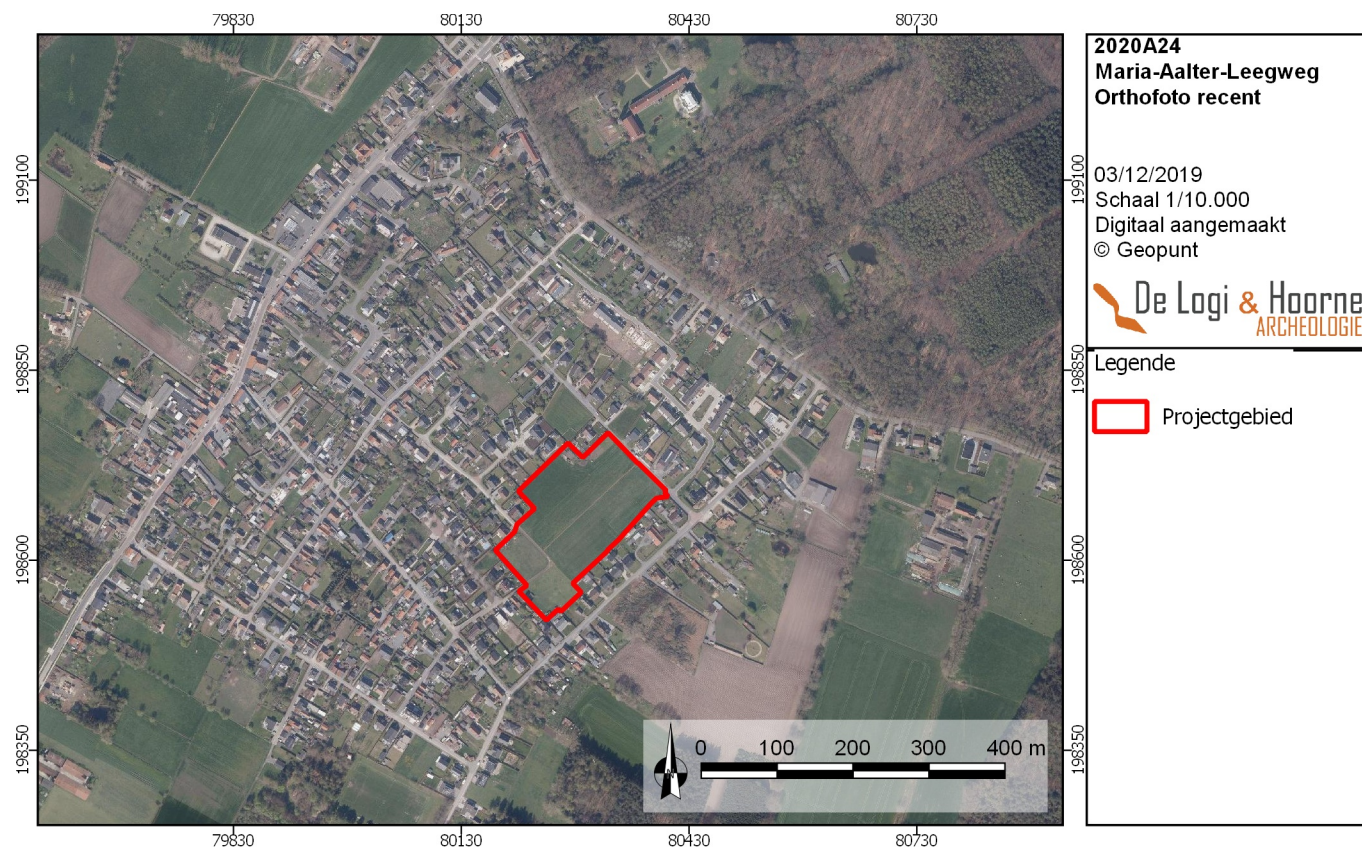
A difference in concept

Figuur 4: Doosnedeplan grachten (@BCA)

Modeldwarsprofiel A-A' (1/50)

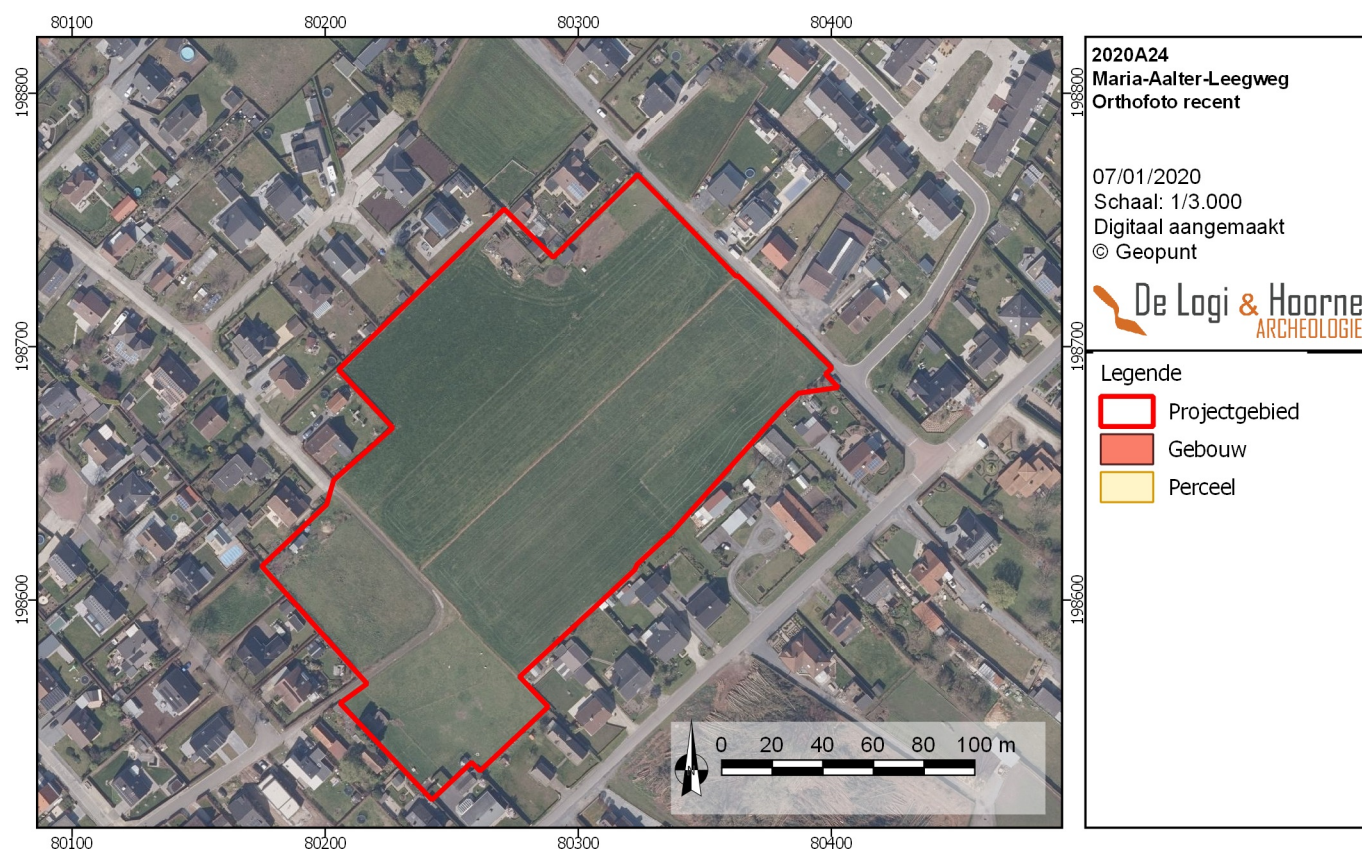

Figuur 5: Dwarsprofiel projectgebied (©BCA)

Figuur 6: Recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 7: Detail van de orthofoto met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota

De initiatiefnemer wenst een terrein van 2,71ha groot aan de Leegweg in Maria-Aalter te verkavelen. Hiervoor dient hij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan te vragen. Het plangebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch in een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone. De percelen binnen het projectgebied hebben een oppervlakte die groter is dan 3000m². Volgens artikel 5.4.2. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 moet bij de vergunningsaanvraag een archeologienota waarvan akte is genomen gevoegd worden.

1.3. Onderzoeksopdracht

1.3.1. Vraagstelling

Dit bureauonderzoek heeft als doel het archeologisch potentieel van het projectgebied van 2,71ha groot langs de Leegweg in Maria-Aalter door middel van historische bronnen en kaartmateriaal in te schatten. Op basis van deze bronnen moet afgewogen kunnen worden of verdere maatregelen in het kader van het archeologisch vooronderzoek nodig zijn, en welke deze zijn. Uiteindelijk moet dit bijdragen aan de finale afweging of voor een (deel van) het projectgebied al dan niet verdergezet onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving noodzakelijk is, en of er mogelijkheden tot behoud in situ bestaan, en wat hiervoor de voorwaarden en vereisten zijn. Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke evolutie kende het landgebruik en welke invloed heeft dit gebruik op de bewaring van het potentieel aanwezige archeologisch erfgoed?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites? Wat is de aard, datering en bewaring?
- Wat is het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?

1.3.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bestaande bronnen gebruikt.

1.4. Onderzoeksstrategie en -methode

Dit bureauonderzoek moet, op basis van de literaire en cartografische bronnen, leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

Voor de uitvoering van het bureauonderzoek werd de bestaande literatuur over het projectgebied en de omgeving doorgenomen. Daarnaast zijn zowel de aardkundige als de historische cartografische bronnen geraadpleegd en zijn online beschikbare georeferende kaarten onderzocht. Deze gegevens leveren een inzicht in de gekende geomorfologie, bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek en -genese van het plangebied op.

Gegevens over aardkunde en geologie zijn geraadpleegd via de webservices van DOV Vlaanderen. Hoogtemodellen, orthografische foto's, historische kaarten en de bodemerosiekaart werden nagegaan via de webservices van Geopunt. De topografische kaart is via de website van het NGI geconsulteerd. Gegevens over de gekende erfgoedwaarde van het projectgebied werden geraadpleegd via het geoportaal en de Centrale Archeologische Inventaris. Een bestand met de afbakening van het projectgebied en de verschillende percelen, alsook de te realiseren plannen werd ter beschikking gesteld door de opdrachtgever. In het kader van de veiligheid werden de KLIP-plannen aangevraagd om zicht te krijgen op de aanwezige kabel- en nutsvoorzieningen binnen het plangebied. Alle digitale — en waar mogelijk ook analoge — onderzoeksdocumenten zijn binnen een GIS-omgeving geïntegreerd, vergeleken en bestudeerd.

Het aardkundige luik van het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Sebastiaan Genbrugge. Het meest relevante kaartmateriaal is onderzocht om de interpretatie van het gebied staven. Dit betreft voornamelijk de tertiair en quartair geologische kaart, de bodemkaart en het digitaal hoogtemodel. Aanvullend werd gebruik gemaakt van het boek 'Geologie van Vlaanderen' (BORREMANS 2015). Ook de landschappelijke boringen die in het verleden op en rond het terrein gebeurden, werden in het onderzoek geïncorporeerd. Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de bodemsoorten en hun verwachtingsgebied. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems, podzolen en/of restanten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden.

Het historische luik omvatte van het onderzoek, dat de studie van de kaart van Ferraris (1777), de Atlas der Buurtwegen (circa 1840), de Poppkaart (1842-1879) en de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854). Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden. Het gekende erfgoed en archeologisch onderzoek van het onderzoeksgebied en zijn omgeving werd via het Geoportaal Onroerend Erfgoed en de Centrale Archeologische Inventaris opgezocht. Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur. Daarnaast is gebruik gemaakt van bronnen over de lokale toponymie en geschiedenis. Het onderzoek op basis van historisch en cartografisch materiaal leverde geen indicaties op voor enige wijziging in het grondgebruik vanaf het midden van de 18de eeuw, waardoor bijkomend archiefonderzoek weinig tot geen extra informatie zal opleveren. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid en zijn opgelijst in de bibliografie. Jana Van Nuffel bundelde alle data in GIS en vatte de gegevens samen in deze archeologienota

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het bureauonderzoek: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2. Assessment van het onderzochte gebied

2.2.1. Landschappelijke ligging

In dit onderdeel van het assessmentrapport wordt het projectgebied ruimtelijk gesitueerd met aandacht voor zijn topografische en landschappelijke inplanting, en zijn bodemkundige, geologische en geomorfologische eigenschappen.

2.2.1.1. LIGGING

Het projectgebied bevindt zich op enkele onregelmatige percelen 844k, 845g, 930e, 931e, 932r van afdeling 3, sectie F in Aalter, zo'n 500m ten zuiden van de dorpskern. De terreinen beslaan een totale oppervlakte van 2,71ha en zijn gelegen in landelijk gebied met een lage bebouwingsdensiteit. Binnen het plangebied bevinden er zich geen beken of waterlopen. De noordelijke kant van het projectgebied wordt begrensd door de percelen 930g, 928l, 928e2, 928c2, 931d, 845d, 930d. Langs de oostelijke zijde wordt het projectgebied begrensd door de Leegweg, terwijl langs de zuidelijke zijde de percelen 934k, 934m, 932s, 932p, 932l, 932k, 841b en 844e het projectgebied afbakenen. Langs de westelijke kant is het projectgebied begrensd door de percelen 845l, 845k, 840e en 844e.

2.2.1.2. GEOLOGIE

Geologisch gezien bevindt het projectgebied zich in het noorden van het West-Vlaams kustlandschap. Dit is een tertiair heuvellandschap in het Polder-Leie interfluvium met hoogtes tot 50m TAW. Ter hoogte van het projectgebied werd één geologisch gebied aangesneden. Het gaat daarbij om het Lid van Vlierzele. Dit Lid behoort tot de Formatie van Gentbrugge en bestaat uit heterogene glauconiethoudende fijne tot middelmatig grove zanden die in het vroeg-eoceen (56 tot 47,8 miljoen jaar geleden) werden afgezet als longitudinale getijdenbanken (STEURBAUT 2015: 130).

Op de quartair geologische kaart staat het projectgebied gekarteerd als een type 1. Dit type omvat eolische afzettingen uit het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw). In het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen bestaat dit uit zand tot zandleem. Daarnaast kunnen er hellingsafzettingen uit het Quartair voorkomen (HQ).

2.3.1.3. AARDKUNDE

Op de bodemkaart staat het projectgebied aangeduid onder slechts één bodemtype. Het gaat daarbij om een matig droge lemig zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B-horizont (wScg). Hierbij bestaat de bovenste 0,30m à 0,50m van de bodem uit lemig zand en is de B-horizont ontwikkeld binnen het profiel. Deze bodems zijn iets te droog tijdens de zomer en goed gedraineerd tijdens de winterperiode (AMERYCKX 1977: 54). Volgens de *World Reference Base*-classificatie (WRB) gaat het hier om zogenaamde *Albic Podzols* (*Loamic, Abruptic*). Dit impliceert een erg zure en doorgaans zeer zandige bodem met een bleke, witachtige kleur en met een sterke profielontwikkeling. Deze bodems kennen een zandlemige, lemige tot kleiige textuur en vertonen een plotse kleitoename op ongeveer 1m onder het maaiveld (DONDEYNE 2015: 18-19).

2.2.1.4. TOPOGRAFIE

Op het digitaal hoogtemodel kan de landschappelijke situatie van het projectgebied duidelijk worden afgelezen. Zoals hierboven reeds aangegeven is het projectgebied gelegen in het noorden van het West-Vlaamse kustlandschap. Binnen het projectgebied zelf zijn geen waterlopen of grachten aanwezig. Op ongeveer 440m in oostelijke richting bevindt zich de Zeilschootbeek, binnen het stroomgebied van de Brugse Polders. Deze waterloop gaat verder in noordoostelijke richting over in de Nieuwdam, om uiteindelijk uit te monden in het Kanaal Gent – Oostende. Op ongeveer 820m in noordwestelijke richting stroomt de Lakebuis, eveneens in het stroomgebied van de Brugse Polders. Deze waterloop stroomt in noordelijke richting verder en mondt eveneens uit in het Kanaal Gent - Oostende.

Het projectgebied zelf kent een variërende hoogte tussen 21,51m en 23,3m TAW waarbij het terrein lichtjes afhelt naar het noordwesten toe. Dit hoogteverschil is te verklaren door de positie van het projectgebied op de helling van één van de cuesta's die afloopt richting de depressie van Beernem.

2.2.1.5. BODEMGEBRUIK

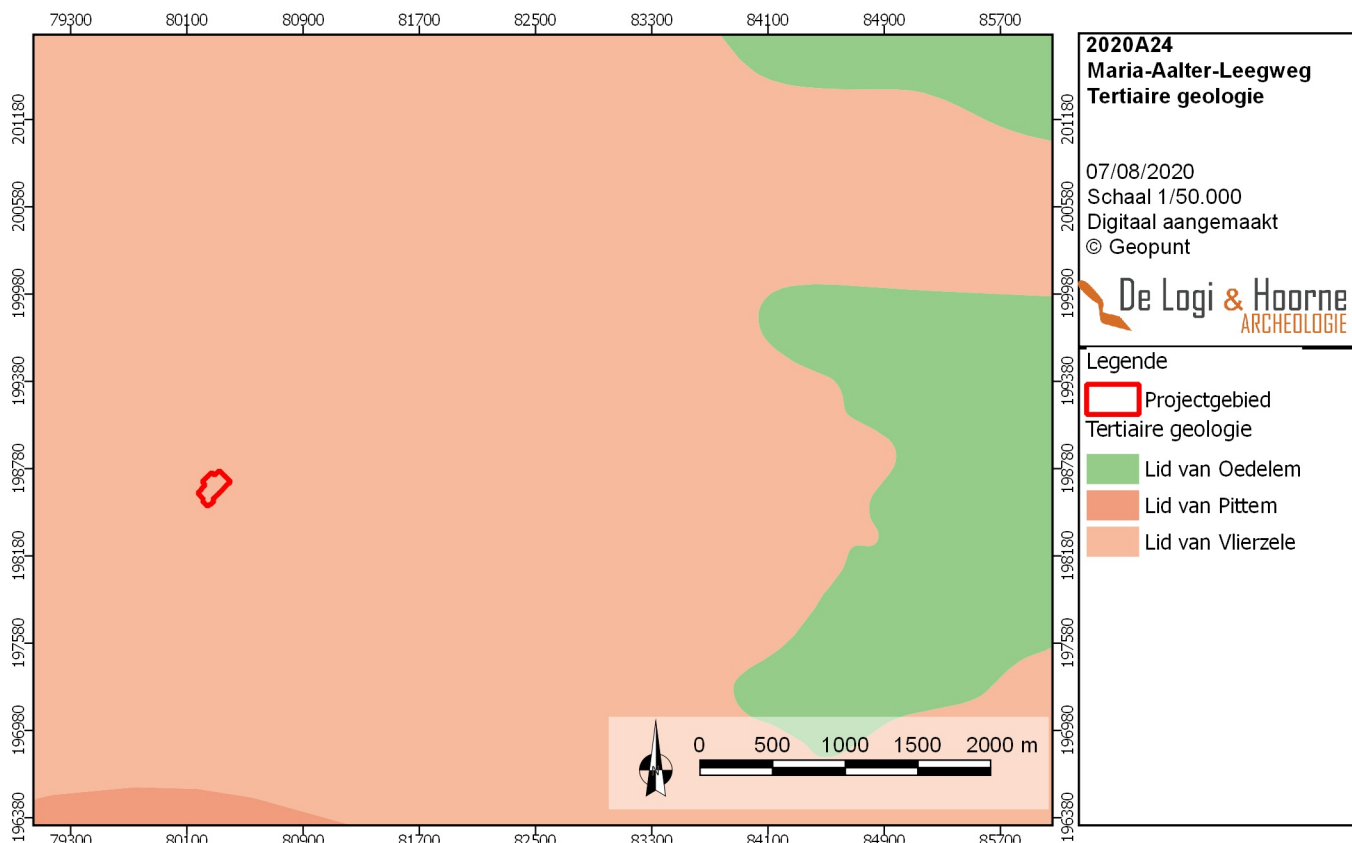
Vandaag de dag is het projectgebied in gebruik als braakliggend grasland. Aan de randen van het zuiden, het westen en het noorden van het projectgebied zijn nog enkele bijgebouwen zoals schuurtjes aanwezig. In het zuidwestelijke gedeelte van het terrein loopt eveneens een weg doorheen het projectgebied: het Poststraatje.

2.2.1.6. SYNTHESE

Het projectgebied is gelegen in het noorden van het West-Vlaamse kustlandschap. Bodemkundig kenmerkt het terrein zich door een matig droge lemige zandbodem met podzolvorming. Historisch gezien kent het projectgebied geen bebouwing sinds (ten minste) het midden van de 18de eeuw. De kleinschalige bebouwing op het terrein verschijnt pas vanaf de jaren 1970.

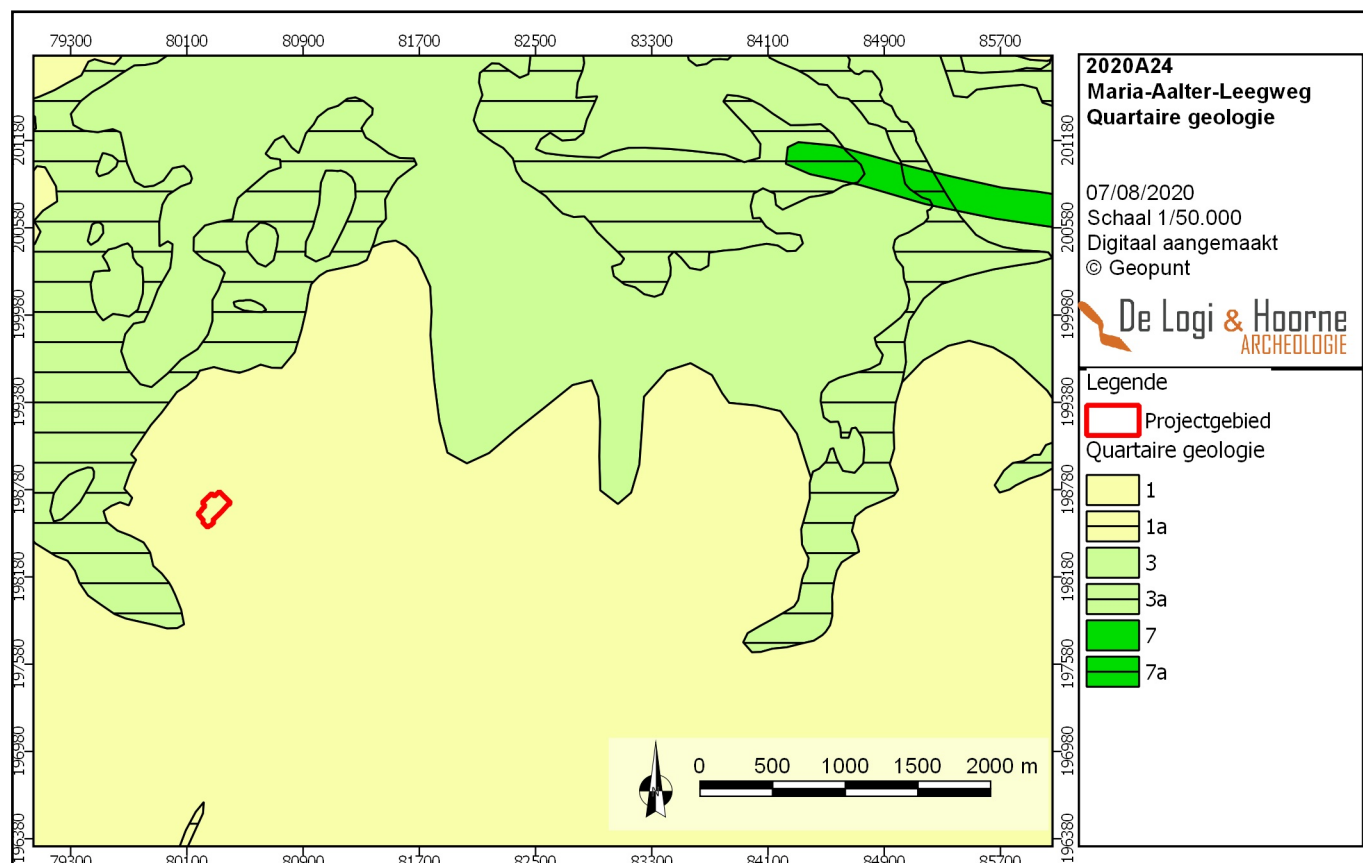
2.2.2. Archeologische voorkennis en historisch kader

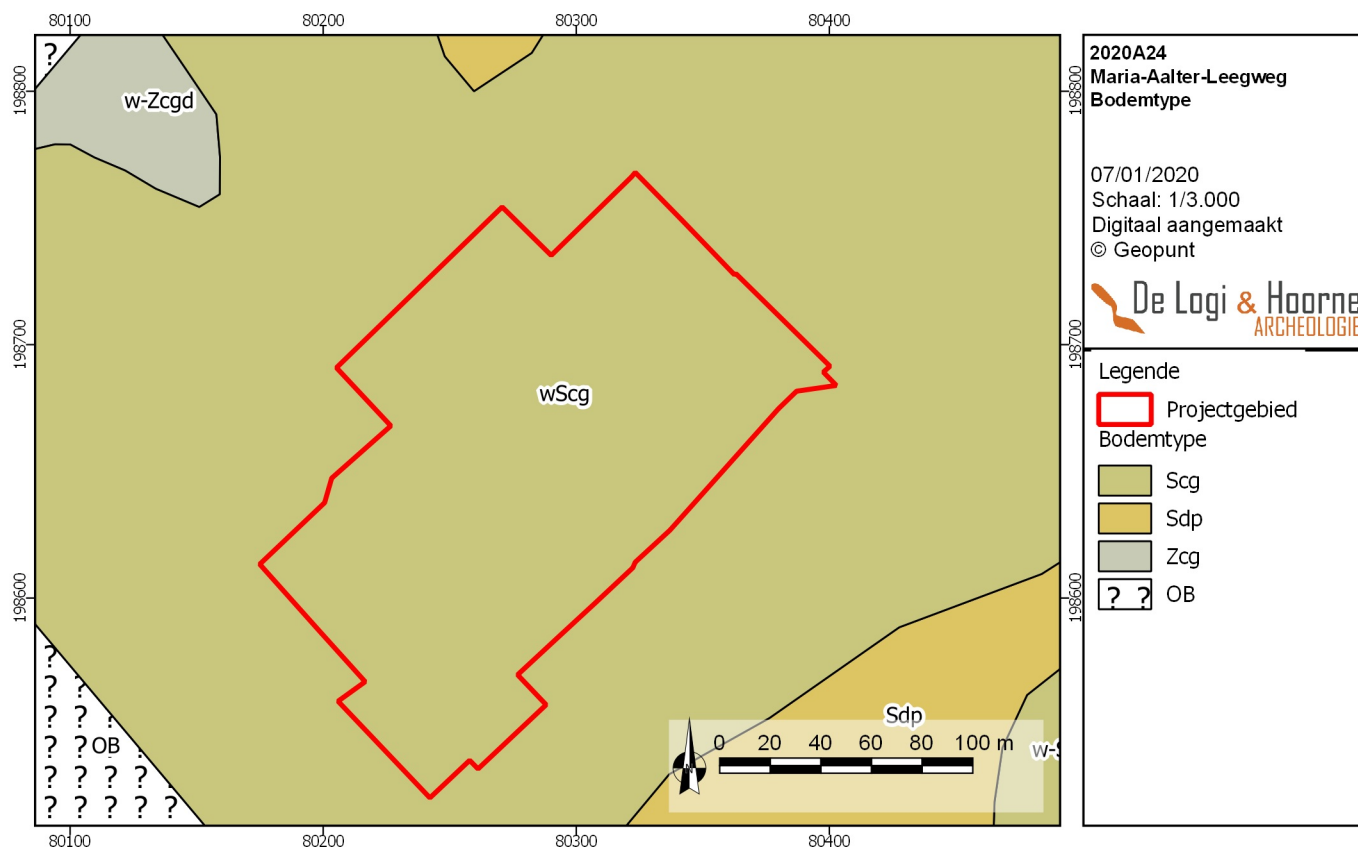
Behalve informatie over de ligging en de ondergrond zijn gegevens uit geschiedkundige literatuur en oude kaarten en de reeds gekende archeologische vaststellingen voor het plangebied en zijn nabije omgeving van groot belang voor het maken van een goede assessment.

Figuur 8: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

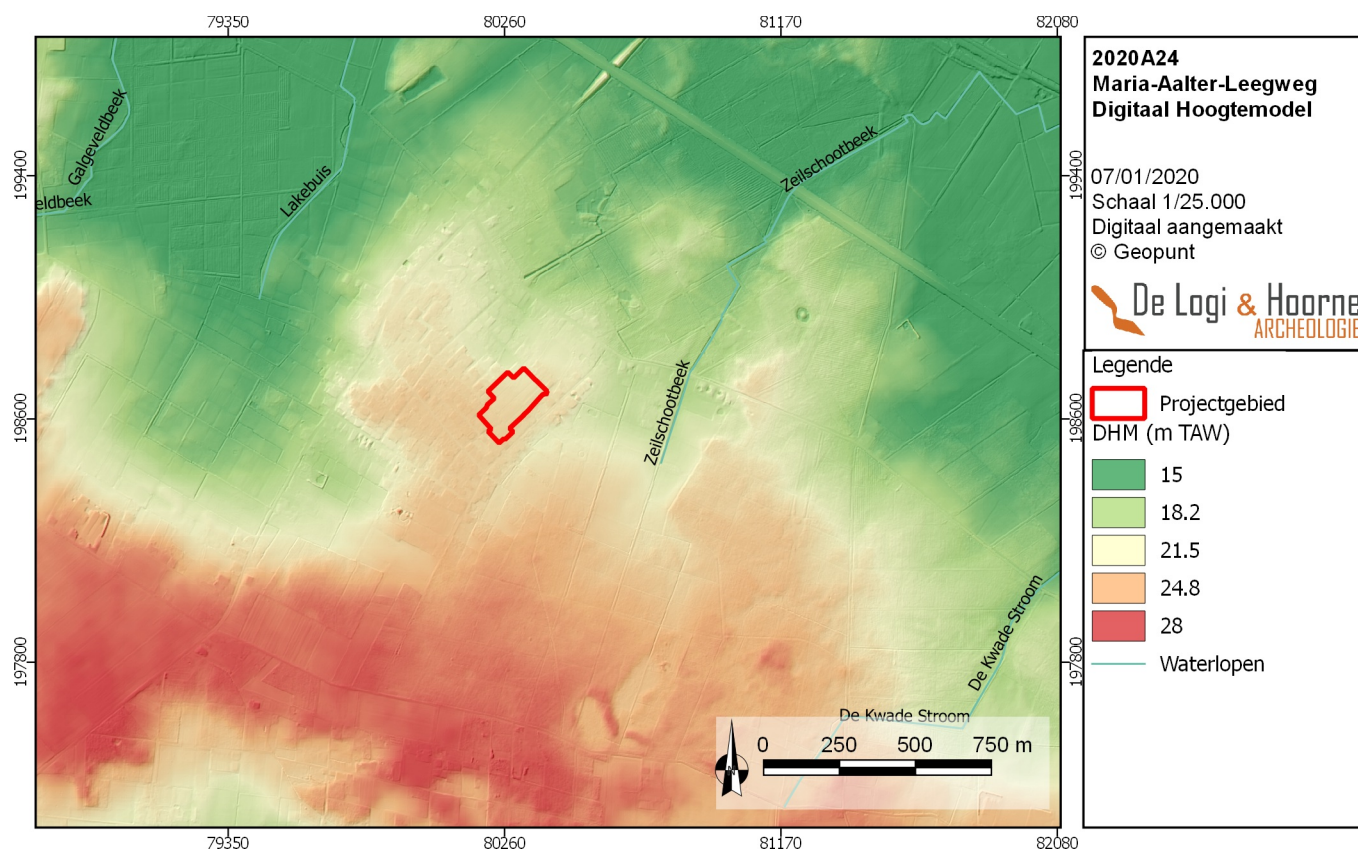
Figuur 9: Quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

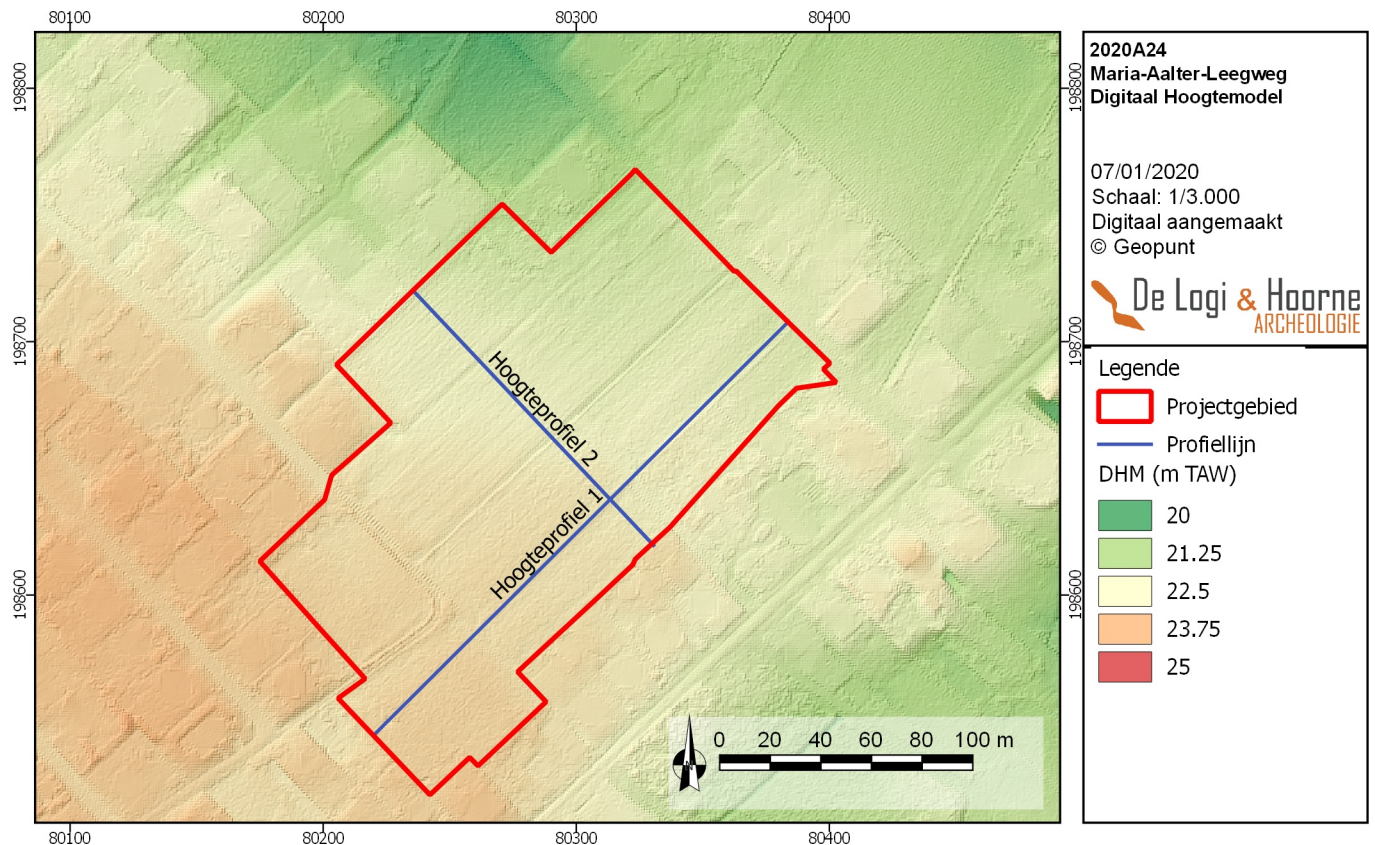

Figuur 10: Bodemtypekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 11: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied en de omliggende waterlopen (© Geopunt)

Figuur 12: Detail van het digitaal hoogtemodel van het projectgebied (© Geopunt)

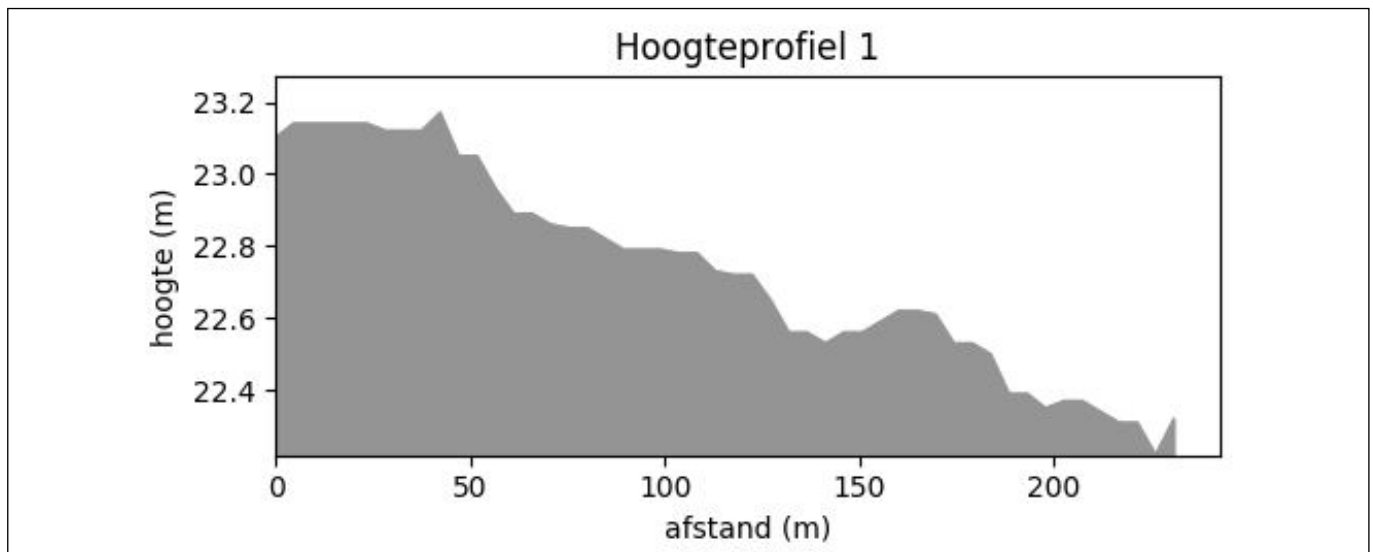
2.2.2.1. HISTORISCH KADER

Aalter werd als plaatsnaam voor het eerst vermeld als *Haleftra* in een midden 11de-eeuwse kopie van een tekst uit 974. In de 12de eeuw komen de namen *Haltra* en *Haltre* voor. In de 13de eeuw wordt dit *Haeltert* en vanaf de 14de eeuw *Aeltre*. De plaatsnaam zou afkomstig zijn van het Germaanse *halahdrja* dat bestaat uit de plantnaam *halahdra* en het verzamelsuffix *-ja*. *Halahdra* bestaat dan weer uit *halaha* dat stekelig betekent en *dra* dat voor boom of struik staat. Volgens Gysseling verwijst dit in de regio naar de jeneverbesstruik (DEBRABANDERE *et al.* 2010: 24). Maria-Aalter verwijst dan weer naar de Heilige Maria, patrones van de parochiekerk.

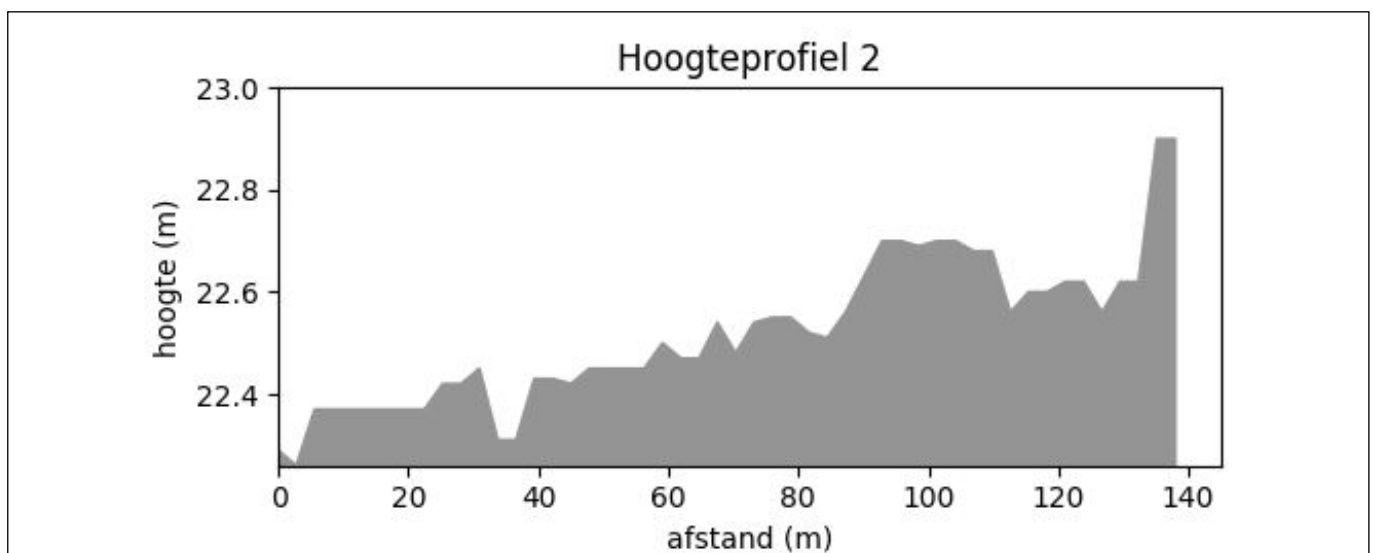
De Ferrariskaart uit 1777 toont duidelijk het agrarische karakter waarin het plangebied is gelegen. Ook het toponiem Bisschop Veld wijst duidelijk op het landelijk karakter van dit gebied. Het huidige Maria Aalter is op deze kaart nog beperkt tot enkele losstaande hoeves, langs de huidige Wingestraat.

De Atlas der Buurtwegen uit 1840 en de Poppkaart uit 1842-1879 bieden ongeveer hetzelfde beeld. Het plangebied maakt deel uit van verschillende percelen. De topografische kaart van Vandermaelen vertoont enkele verspreide hoevegebouwen of stalstructuren aan de rand en naast het projectgebied. Ter hoogte van het projectgebied is het toponiem 'Aalters Hoeksken' weergegeven. Het "Aaltershoekje", maakte deel uit van het Bulskampveld. Tot in de 18de eeuw was dit Bulskampveld het grootste heidegebied van Vlaanderen. De grootste ontginnings- en beboscingscampagnes vonden plaats in de 17de en 18de eeuw. Later vergroeide het Aaltershoekje naar de parochie Sint-Maria-Aalter (Inventaris Onroerend Erfgoed 2019).

Het projectgebied werd doorheen de jaren op enkele luchtfoto's en orthofoto's vastgelegd. De oudste beschikbare orthofoto is een opname uit de zomer van 1971 waarop het volledige projectgebied in gebruik lijkt als gras- en weideland. Ook op de luchtfoto uit 1979 is het projectgebied voornamelijk in gebruik als grasland, en deels als akkerland. Langs de zuidelijke kant van het projectgebied zijn enkele bomen waarneembaar. Vanaf het jaar 2000 zijn op een meer regelmatige basis luchtfoto's genomen boven het gebied. De hogere resolutie van deze

Figuur 13: Hoogteprofiel 2 van het digitaal hoogtemodel (© Geopunt)

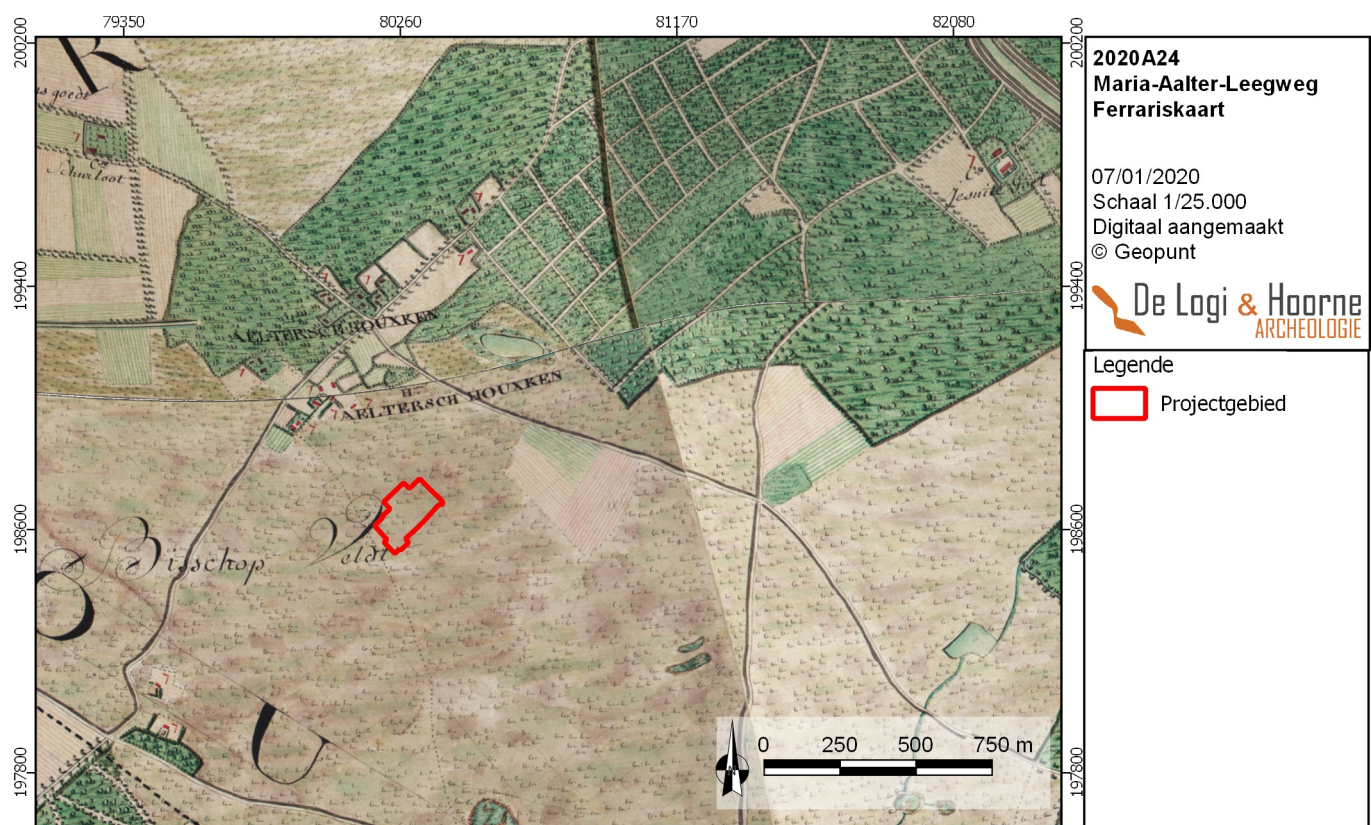
Figuur 14: Hoogteprofiel 2 van het digitaal hoogtemodel (© Geopunt)

beelden laat toe meer detail te onderscheiden. De functie van de verschillende percelen bleef tot op heden behouden bestaande uit enkele weide- en akkerland. Enkel in de noordoostelijke en de zuidwestelijke hoek verschenen in de loop der jaren enkele kleinere bijgebouwen of stallingen. Op de verschillende geconsulteerde luchtfoto's konden door het gebruik als weiland geen cropmarks worden vastgesteld.

2.2.2.2. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

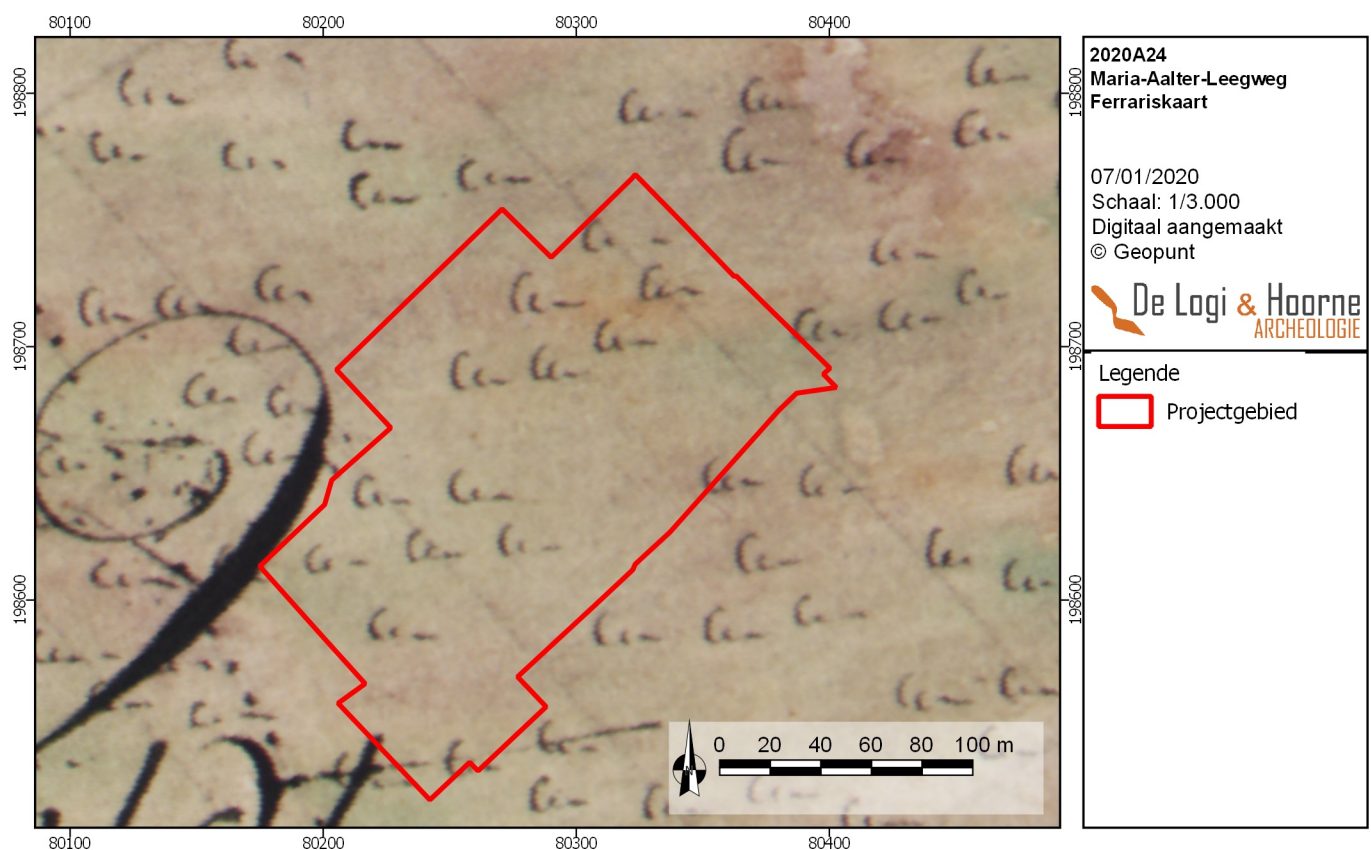
Binnen de grenzen van het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologische vaststellingen gedaan. In de nabije omgeving werden in het verleden wel enkele archeologische sites aangetroffen en onderzocht.

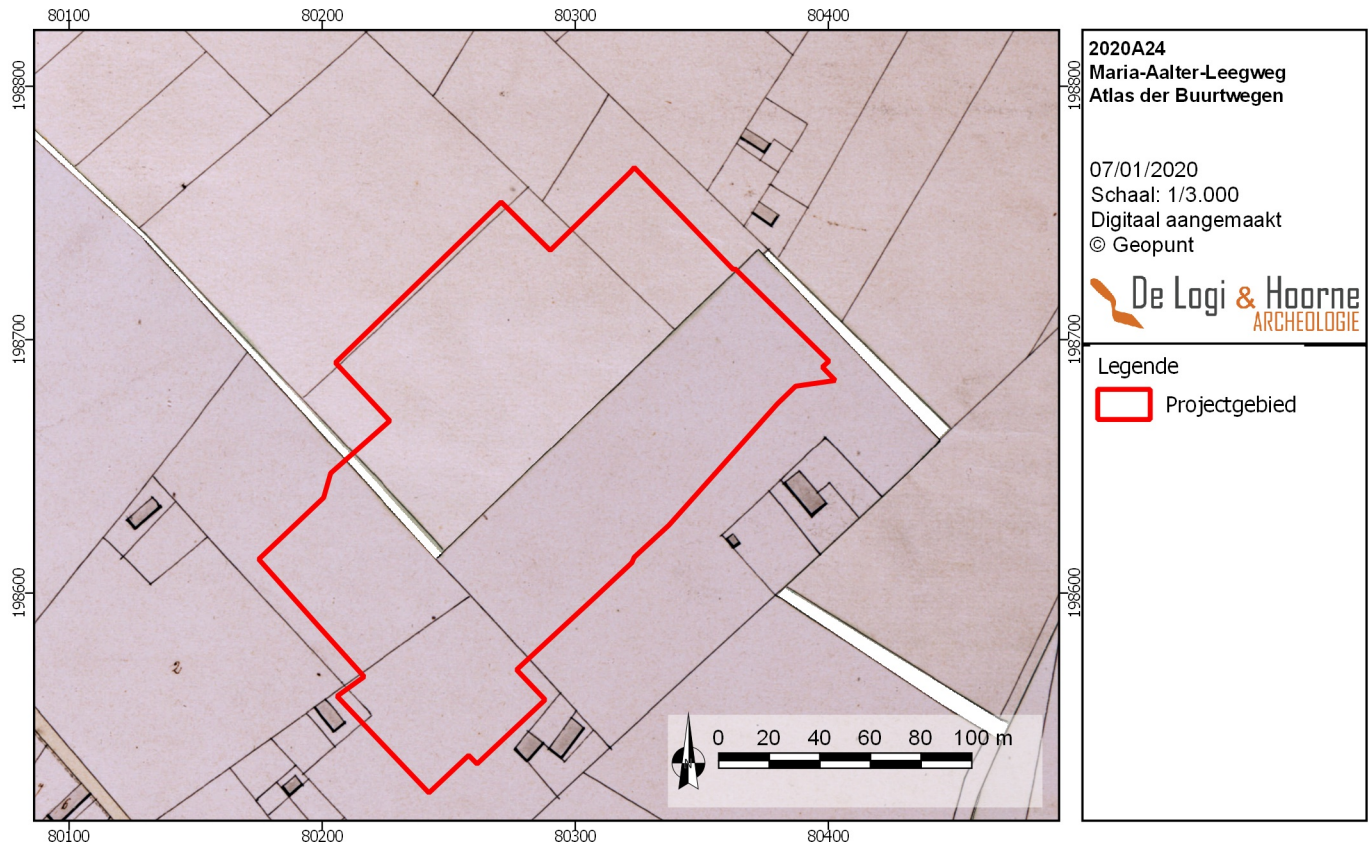
De archeologische voorkennis van Maria-Aalter is erg beperkt. Door luchtfotografische prospecties werden verschillende elementen in het landschap waargenomen, die mogelijk in verband kunnen gebracht worden met archeologische structuren. Te bokhout, zo'n 2 km ten noordoosten van het projectgebied werden 3 grafheuvelstructuren uit de bronstijd waargenomen (BOURGEOIS 1999; CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 153180, 200960, 153179). Daarnaast werden verschillende transecten, die mogelijk toe te

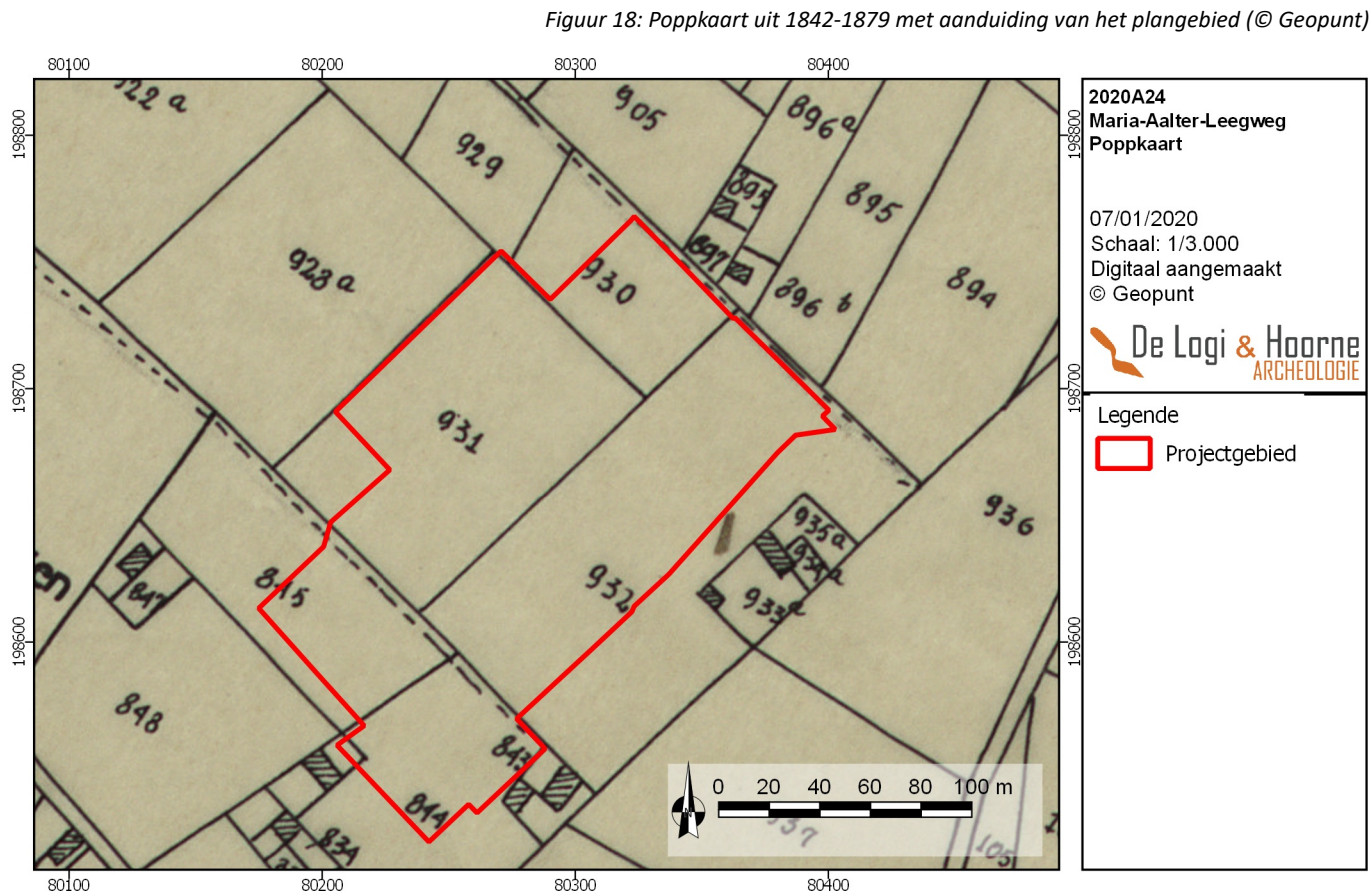
Figuur 15: Ferrariskaart uit 1777 kaart met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 16: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

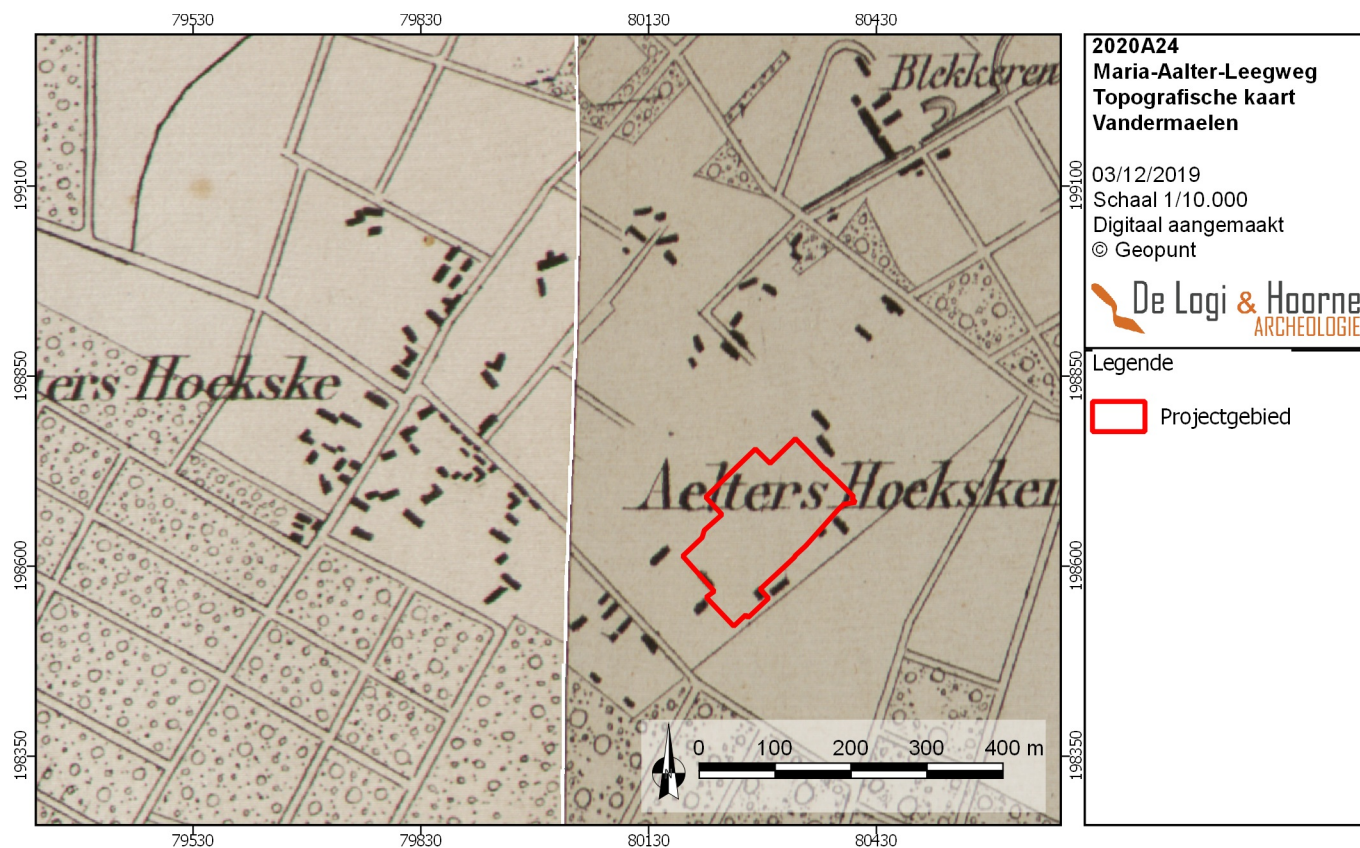

Figuur 17: Atlas der Buurtwegen uit 1840 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

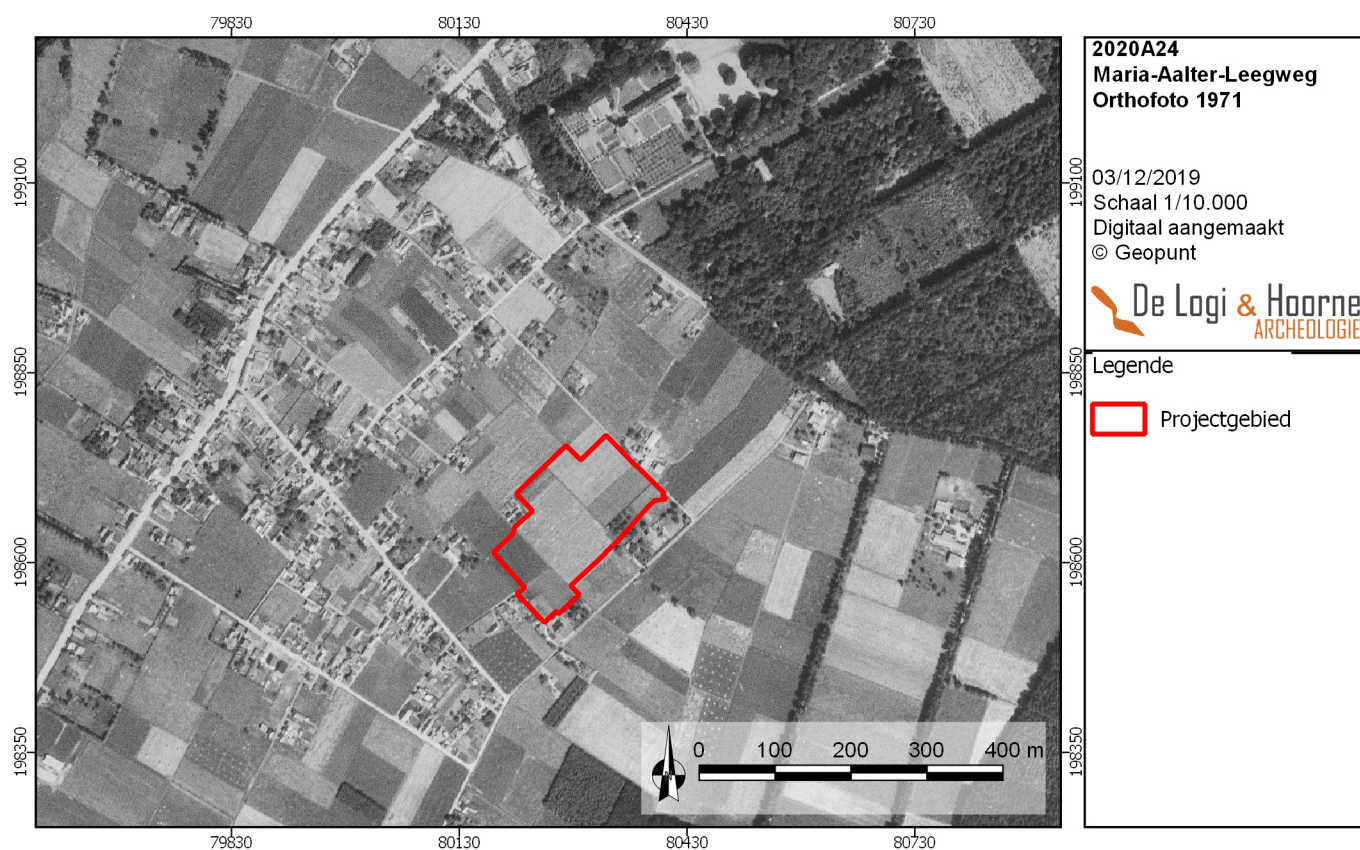

Figuur 18: Poppkaart uit 1842-1879 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 189 Topografische kaart Vandermaelen (1864-1854) (© Geopunt)

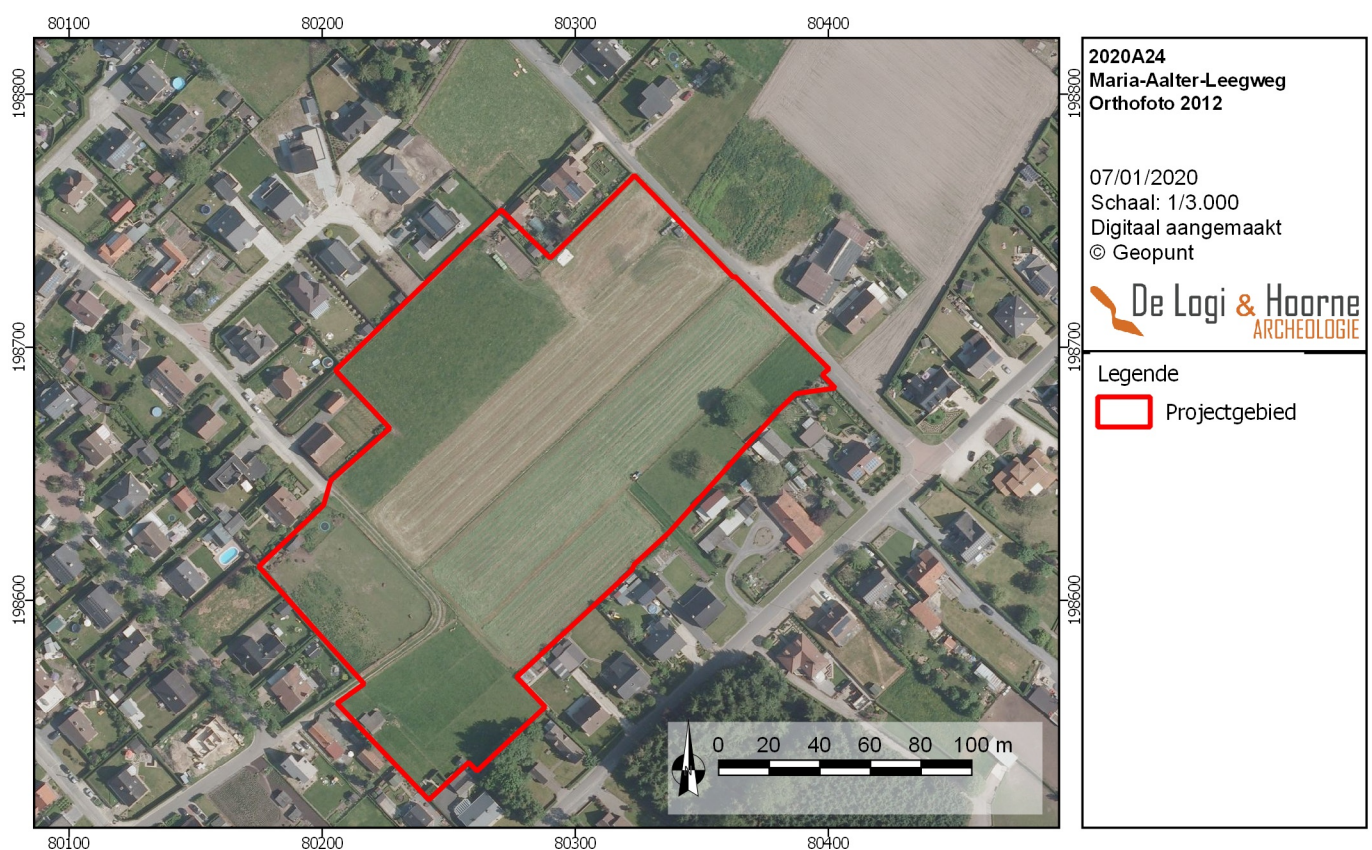
Figuur 20: Orthofoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 21: Orthofoto uit 1979-1990 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 22: Orthofoto uit 2012 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

schrijven zijn aan oude wegen en percelingsgrachten gedetecteerd (CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummers 200837, 200838, 201155, 201158, 201328, 201153, 201154, 201156, 201157, 201458, 201457). Bovendien werden verschillende structuren van onbekende aard en bijgevolg onbekende datering waargenomen (CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 201152, 201335, 200840, 2011160, 201159).

Op 1km ten zuidwesten van het projectgebied werd eveneens een wegtracé waargenomen (CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 200913). Ongeveer 1km ten zuidwesten van het projectgebied, ter hoogte van Aalter Dorp, werd eveneens een middeleeuwse versterking waargenomen (CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 201146).

Zo'n 1km ten noordoosten van het projectgebied situeert zich het kasteel Blekkerbos (CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 20332). Dit kasteel behoorde tot 1893 bij het kasteel Blekkervijver. In 1870 werden de uitgestrekte bossen van de Blekkervijver aangekocht door J.B.J. Roelandt, maar voordien waren deze gronden in het bezit van de Jezuïeten. Tijdens een proefsleuven campagne in de Blekkervijverstraat werden voornamelijk sporen van 18de en 19de eeuwse landschapsontginning, naast enkele recente sporen aangetroffen (VAN NUFFEL *et al.* 2017).

Langs de overkant van de Leegweg werd tijdens een proefsleuven campagne een Duits infanteriegeweer uit WO I aangetroffen in een gracht. Verder werden tijdens dit onderzoek voornamelijk enkele perceelsgrachten uit de Nieuwe en Nieuwste tijd aangetroffen (DE LOGI *et al.* 2015; CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 201146).

De gekende archeologische gegevens van Maria-Aalter zijn bijgevolg vrij schaars te noemen en staan in schril contrast met de archeologische rijkdom van de gronden in en rond Aalter zelf. Gezien er in het verleden nauwelijks archeologisch onderzoek in Maria-Aalter werd uitgevoerd is meer archeologisch onderzoek noodzakelijk om te verifiëren of deze gegevens al dan een weerspiegeling zijn van de archeologische realiteit of eerder een gevolg is van de stand van het onderzoek.

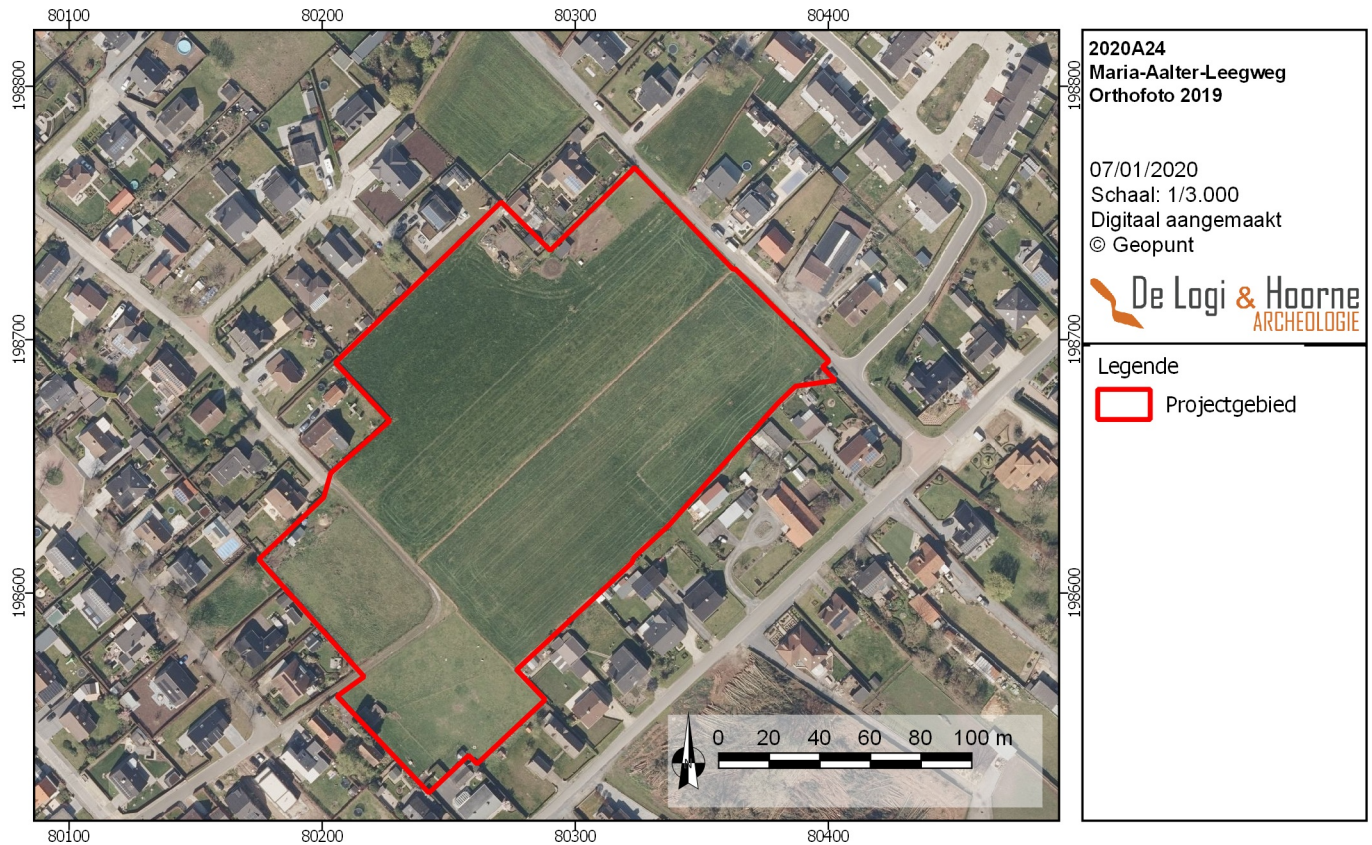
2.2.3. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het plangebied lijkt op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal, de foto's en de literatuur vanaf het midden van de 18de eeuw in gebruik geweest te zijn als weide- en akkerland. Voorheen behoorde het projectgebied toe aan het uitgestrekt heidegebied gekend als het Bulskampveld. Vanaf deze periode werden geen indicaties voor enige vorm van bewoning of bebouwing aangetroffen. De sedimenten aan het oppervlak werden afgezet in het holoceen en interglaciaal waardoor de aanwezigheid van prehistorische of historische bewoningsporen niet uit te sluiten zijn. De gunstige ligging van het projectgebied op de noordelijke flank van de cuesta laat vermoeden dat deze percelen gedurende de hele geschiedenis een aantrekkelijk gebied geweest zijn voor de mens. In het verleden werden reeds meermaals archeologische sporen aan de voet en op de flank van dergelijke heuvelflanken geattesteerd. Dit alles brengt met zich mee dat het projectgebied potentieel archeologische informatie kan bevatten.

2.2.4. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

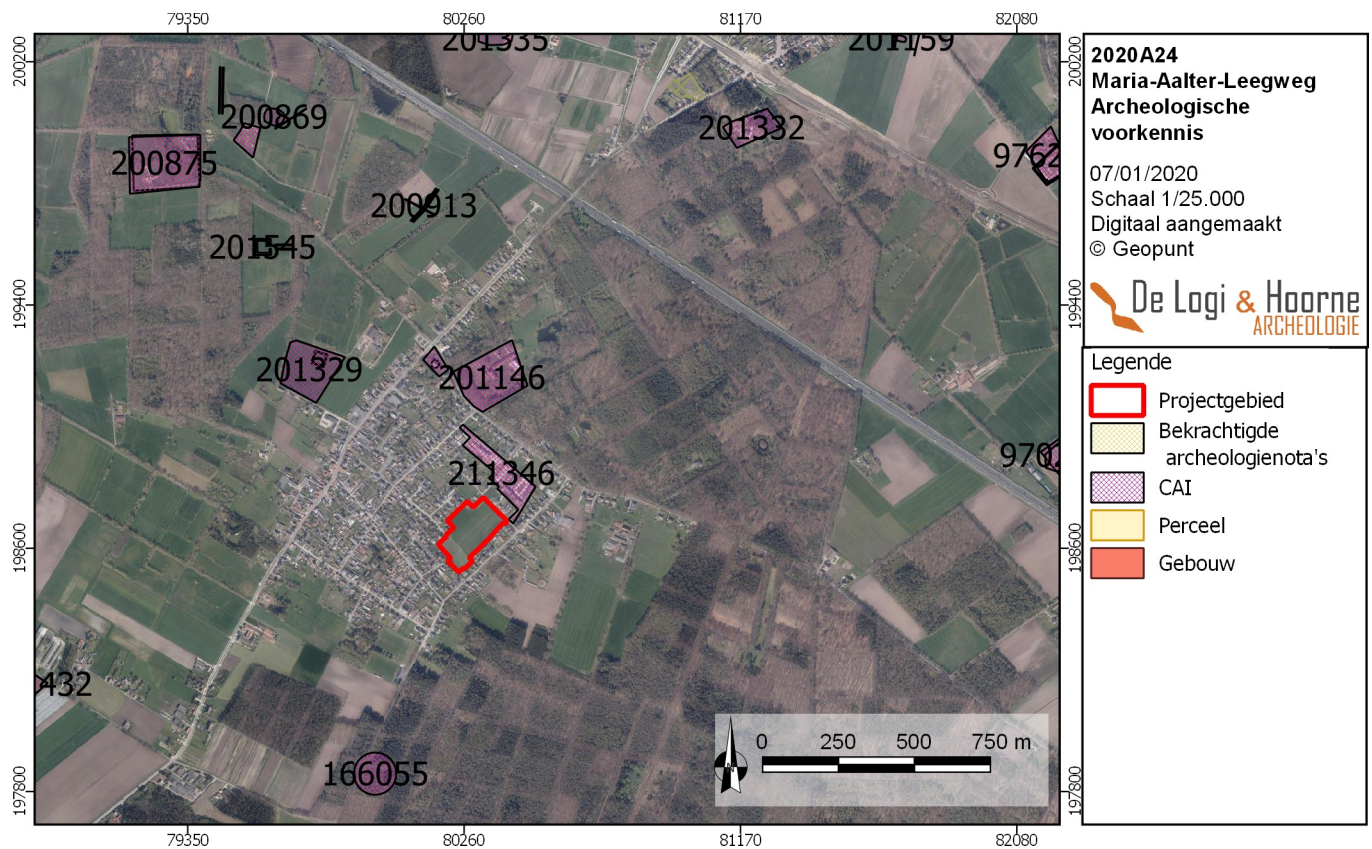
Tot op heden werd binnen het plangebied nog geen melding gemaakt van enige archeologische vondst. Het gebied lijkt ten minste vanaf het midden van de 18de eeuw gebruikt voor landbouwdoeleinden en bijgevolg heeft het vanaf deze periode geen sporen van bebouwing of bewoning gekend. Op basis van het bureauonderzoek kan de potentiële aanwezigheid van restanten uit het verre verleden echter niet met zekerheid uitgesloten worden. Om hierover een waardevol assessment te kunnen maken moeten extra onderzoeksfases op het projectgebied uitgevoerd worden.

In de directe en ruime omgeving van het projectgebied is weinig archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd waardoor het moeilijk te bepalen valt hoe groot of klein de kans is archeologische sites aan te treffen. De aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten kan noch uitgesloten, noch bevestigd worden. De eventueel aanwezige sporen kunnen zowel residentieel als funerair van aard zijn, en de datering kan variëren van de steentijden tot en met de middeleeuwen, en zelfs jonger. De bewaring van potentieel aanwezige sporen

Figuur 23: Meest recente orthofoto met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 24: Orthofoto uit 2018 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

en vondsten kan bijgevolg enkel vastgesteld worden op basis van terreinwerk met ingreep in de bodem. Gezien het projectgebied vanaf de 18de eeuw in gebruik is geweest als akker- en weiland, kan een eerder goede bewaring van eventueel aanwezige relictten verwacht worden.

2.2.5. Synthese

Op basis van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?*

Het projectgebied is gelegen in het noorden van het West-Vlaamse kustlandschap. De natuurlijke aantrekkingskracht van het omliggende landschap is hier vrij prominent aanwezig door de relatief korte afstand van natuurlijke waterlopen. Bovendien is het projectgebied gelegen op een helling van één van de cuesta's, aflopend naar de depressie van Beernem. Dit zorgt ervoor dat er zich een eerder behoorlijk archeologisch potentieel bevindt binnen de grenzen van het projectgebied.

- *Welke evolutie kende het landgebruik en welke invloed heeft dit gebruik op de bewaring van het potentieel aanwezige archeologisch erfgoed?*

Binnen de grenzen van het projectgebied is slechts vanaf de jaren 1970 bebouwing aanwezig. Sindsdien is er steeds dezelfde vorm van bebouwing aanwezig geweest op het terrein. Wat de precieze impact van deze bebouwing op het bodemarchief is en in welke graad het mogelijke archeologische erfgoed verstoord werd, is voorlopig nog onduidelijk en moeilijk in te schatten.

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites? Wat is de aard, datering en bewaring?*

Op basis van dit bureauonderzoek zijn er geen concrete aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van een of meer archeologische sites.

- *Wat is het archeologisch potentieel van het projectgebied?*

Op basis van de archeologische voorkennis, de geologische en bodemkundige gegevens en het gebruik van het projectgebied volgens de historische kaarten en luchtfoto's is er sprake van een ongekend tot matig behoorlijk archeologisch potentieel van het projectgebied.

- *Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?*

Het projectgebied is 2,71ha groot en de geplande werken binnen de individuele kavels en het met de bouwwerken gepaard gaande verkeer vormen een reële bedreiging tegenover het potentieel aanwezige bodemarchief over het volledige projectgebied.

- *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Een eventuele archeologische site binnen het projectgebied zou nieuwe informatie bieden op de geschiedenis van Maria-Aalter en bijgevolg Aalter in het algemeen. Afhankelijk van de aard van de eventueel aanwezige archeologische site zal blijken of er enig kennispotentieel is op regionaal en Vlaams niveau.

2.2.6. Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan de aanwezigheid van een archeologische site binnen het projectgebied niet worden uitgesloten. Om met zekerheid informatie te verkrijgen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het plangebied en een aangepast programma van maatregelen op te stellen, zijn bijkomende fasen van vooronderzoek nodig.

Een veldkartering is voor dit projectgebied niet aangewezen. De oppervlakte is namelijk grotendeels in gebruik als weide en grasland. Slechts een beperkte zone is in gebruik als akkerland, wat de ideale omstandigheid is voor het uitvoeren van een veldkartering. Dit type onderzoek is niet aangewezen voor het plangebied en zou geen enkele potentiële kennisvermeerdering met zich mee brengen.

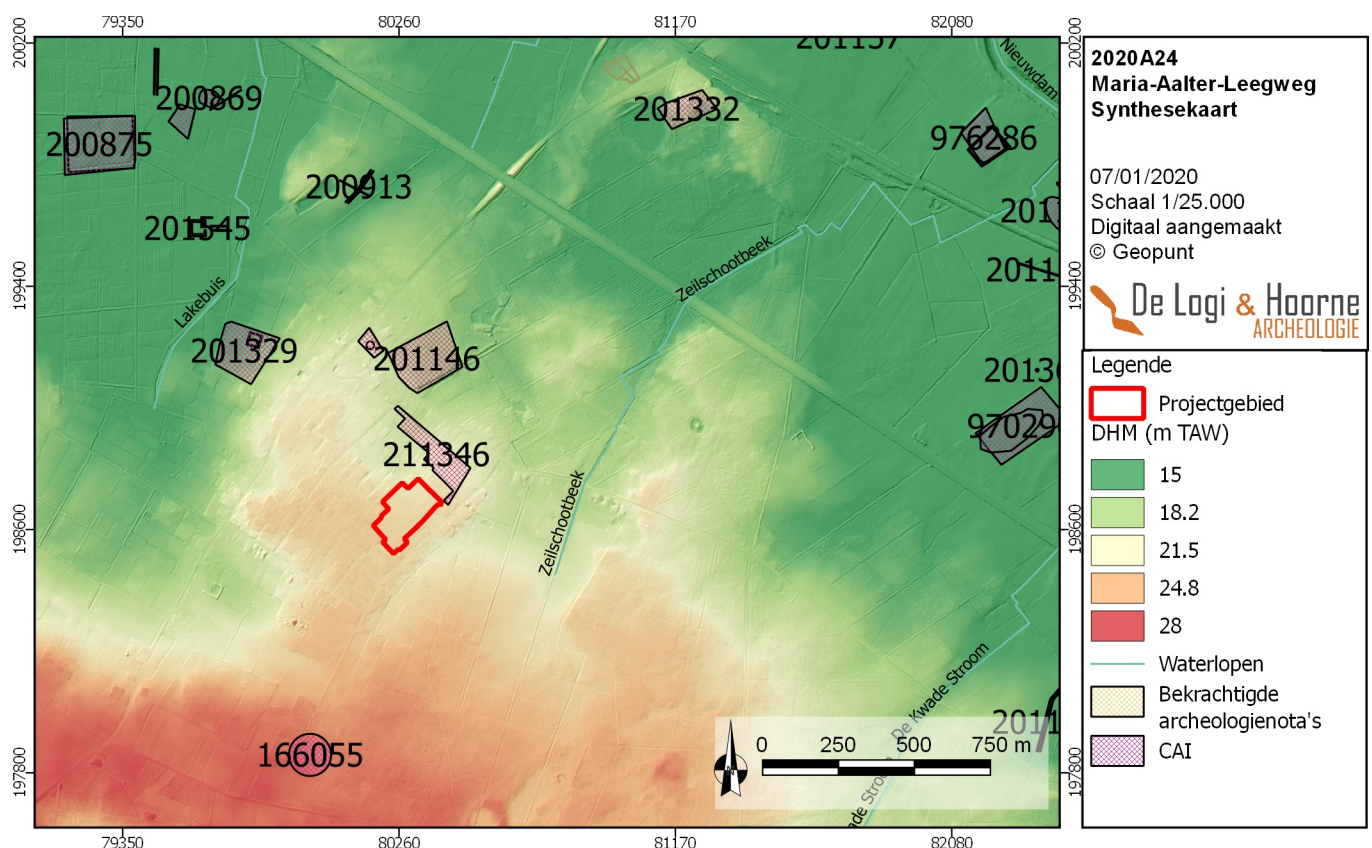
Hetzelfde geldt voor geofysisch onderzoek, dat met name nuttig is voor grootschalige en voornamelijk lineaire sporen te herkennen. Methodes zoals veldkartering en geofysische onderzoek laten bovendien niet toe met zekerheid uitspraken te doen over de datering van de

mogelijk aanwezige sporen en in te schatten wat de bewaringsgraad van de site is.

Een landschappelijk booronderzoek is aangewezen. Op basis van het bureauonderzoek lijkt het plangebied een duidelijk potentieel aan steentijdsites te bevatten, gezien de aanwezige podzolbodem, en de geologische en bodemkundige setting sluiten een bewaard loopoppervlak of afgedekte niveaus met een potentieel in situ steentijdsite bijgevolg niet uit. Landschappelijk gezien ligt het projectgebied in voormalig heidegebied dat systematisch vanaf de 18de eeuw werd in cultuur gebracht. Het doel van dit landschappelijke booronderzoek is om te bepalen of er bodems voorkomen waar in situ steentijdsites bewaard kunnen zijn en deze zones af te bakenen. Afhankelijk van de resultaten kan vervolgens een verkennend en eventueel ook een waarderend booronderzoek worden uitgevoerd. Met deze methode kunnen ook verstoorde of opgehoogde zones gedetecteerd worden.

Op de zones waar het booronderzoek een negatief resultaat heeft, wordt een proefsleuvenonderzoek aanbevolen. Met een proefsleuvenonderzoek wordt een beperkt — maar statistisch representatief — deel van het terrein onderzocht op indicaties voor de aanwezigheid van archeologische sites. Op basis hiervan moet het mogelijk zijn uitspraken te doen over het archeologisch potentieel van het totale terrein. Bovendien wordt bij dergelijk onderzoek ook informatie ingewonnen over de lokale bodemopbouw, eventuele ongekarteerde verstoringen in de bodem, en de spreiding, datering, bewaringsgraad en aard van eventuele archeologische sites op het plangebied. Deze informatie is bovendien nodig om enerzijds te bepalen of een archeologische opgraving van (een deel van) het plangebied noodzakelijk is en om een gepast programma van maatregelen op te stellen voor een eventuele archeologische opgraving. De methode biedt een groot potentieel aan kenniswinst en laat toe om met een klein team te werken. Hierdoor wordt met een draagbare financiële last een maximaal resultaat bekomen. Zowel op financieel als wetenschappelijk vlak is een proefsleuvenonderzoek een logisch onderbouwde keuze. Vooronderzoek door middel van proefsleuven is een efficiënte methode om terreinen te onderzoeken waar geen complexe verticale stratigrafie wordt verwacht, zoals dat hier het geval is.

Figuur 25: Synthesekaart op het digitaal hoogtemodel (© Geopunt)

De verdere fasen van geadviseerd onderzoek zonder en met ingreep in de bodem zullen worden uitgevoerd in uitgesteld traject. Momenteel zijn de percelen voornamelijk in gebruik als weide voor dieren en worden deze deels nog als tuinen gebruikt. De gronden binnen het projectgebied zijn door de ontwikkelaar nog niet aangekocht. Dit houdt in dat de opdrachtgever pas juridisch eigenaar van de gronden wordt wanneer de omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden wordt verleend. Hierdoor is het juridisch onmogelijk al enig terreinwerk (vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem) uit te voeren. Bovendien is het economisch evenmin interessant de kosten van terreinwerk te dragen in het kader van een ontwikkeling waarvan men niet zeker is dat die zal vergund — en daadwerkelijk zal gerealiseerd — worden. Indien de ontwikkeling uiteindelijk niet zou vergund en uitgevoerd worden, is er geen sprake meer van een bedreiging van het eventueel archeologisch erfgoed in de bodem. Het is voor het bodemarchief daarenboven beter zo lang mogelijk ongestoord te blijven.

2.2.7. Samenvatting onderzoek

De initiatiefnemer plant op de terreinen van 2,71ha langs de Leegweg in Maria-Aalter een verkaveling in 42 wooneenheden. De geplande ontwikkeling van het gebied zal de verstoring en mogelijke vernietiging van het potentieel bodemarchief met zich mee brengen. De voorgaande studie van geografische gegevens, archeologische vindplaatsen uit de directe omgeving, historische kaarten, luchtfoto's en toponiemen suggereert dat de kans op de effectieve aanwezigheid van archeologische sites matig is. Op basis van dit bureauonderzoek zijn er geen concrete aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van een of meer archeologische sites. Binnen het huidige projectgebied zijn nog geen archeologische waarnemingen gebeurd. In de directe en ruime omgeving van het projectgebied is weinig archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd waardoor het moeilijk te bepalen valt hoe groot of klein de kans is om archeologische sites aan te treffen. Om zekerheid te scheppen over de potentieel aanwezige sites wordt een vooronderzoek door middel van een landschappelijk bodemonderzoek, mogelijk gevolgd door een verkennend en/of waarderend bodemonderzoek, en de aanleg van proefsleuven geadviseerd.

HOOFDSTUK 2: BIBLIOGRAFIE EN BIJLAGEN

1. Bibliografie

BORREMANS M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Gent.

AMERYCKX J., 1977. *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Oedelem 38 E*. Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (I.W.O.N.L.).

BOURGEOIS J., MEGANCK M., SEMEY J. & VERLAECKT K., 1999. *Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen III*, buitengewone reeks 7, Archeologische Inventaris Vlaanderen, Gent.

DE LOGI A. & HEYNSSSENS N., 2015. Maria-Aalter-Leegweg. Archeologisch vooronderzoek - mei 2015. *DL&H-Rapport 21*, Deinze.

DONDEYNE S., VANIERSCHOT L., LANGOHR R., VAN RANST E & DECKERS J., 2015. *De grote bodemgroepen van Vlaanderen. Kenmerken van de Reference Soil Groups volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*. KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

STEURBAUT E., 2015. *Het vroeg-Eoceen*. In: BORREMANS M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*.

VANDEPUTTE O. (red.), 2011. *Oost-Vlaanderen*, Tielt.

VAN NUFFEL J., DE BRANDT R. & HOORNE J., 2017. Maria-Aalter-Blekkervijverstraat. DLH-archeologienota.

Geraadpleegde websites:

<https://cai.onroerenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 06/01/2020)

(De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.)

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 06/01/2020)

<https://geo.onroerenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 06/01/2020)

<http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 06/01/2020)

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14191> (geraadpleegd op 06/01/2020)